

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/318381267>

Temporal and Political Analysis of Financial Transformation in Higher Education in Turkey

Article · January 2016

CITATIONS

0

READS

65

1 author:

Ali İlker Kurt

Ankara University

2 PUBLICATIONS 0 CITATIONS

SEE PROFILE

Kurt, A. I. (2016). Temporal and Political Analysis of Financial Transformation in Higher Education in Turkey. *International Journal of Educational Policies*, 10(1), pp. 21-82.

ISSN: 1307-3842

Temporal and Political Analysis of Financial Transformation in Higher Education in Turkey^{*}

Dr. Ali Ilker Kurt^{**}

*Ministry of National Education
Turkey*

Abstract

In this study, the effects of neo liberal policies that are applied after the 1980's and negatively affected presentation of public services on change/transformation of higher education system in Turkey are examined. Within the scope of change/transformation in finance of universities from past to present due to the university concept imposed by fast growing capitalism in global, dynamics of change/transformation in universities of Turkey, historical background of finance of higher education, developments realized within the framework of finance are tried to be defined deriving from the thoughts temporal/chronological changes of public spending on higher education and thoughts of administrators of universities on change/transformation in finance of universities. In order to determine the financial changes in universities in Turkey post 1980, public spending on higher education between 1938-2012 was pointed out as well as increase ratios in public spending between 1981-2012 were compared. Besides, in order to define neo liberal policies effects on universities creating their own incomes in Turkey, total incomes of universities during 1947-2012 were revealed. The process of universities' creating their own incomes was conceptualized as "Self Income". Within this context, by pointing out temporal development of self income that takes growing ratio in total income, the levels of universities in terms of creating their own income was tried to be presented.

Key Words: *Finance of higher education, public education spending, capital and transfer spending, self-income.*

^{*} Data used in this study were taken from PhD thesis titled "Temporal and Political Analysis of Financial Transformation in Higher Education in Turkey" by Ali İlker Kurt under the advising of Prof. Hasan H. Aksoy, in Ankara University Institute of Educational Sciences.

^{**} Ali Ilker Kurt has PhD. from Ankara University Institute of Educational Sciences Department of Educational Administration and Policy. He is a teacher affiliated with Ministry of Education, Turkey. E-mail: aliilkerkurt@hotmail.com

Introduction

Heraclitus, living from 535-574 B.C, had brought a very distinctive approach for the source of knowledge and had focused on “action” as the source of knowledge. He had drawn attention to the “essence” with his well-known sayings implying the continuous change of life such as “no man ever steps in the same river twice”. When this matter is taken into consideration with regards to higher education, the direction of change/transformation, how the quality and right to public education is affected, state’s approach to the higher education and how this approach affect the spending policy, how this change/transformation affect/may affect the large sections of the community are crucially important to reach the ideal of democratic society.

Today, it is seen that university’s dimension of creating qualified manpower is relatively more important than its other aims. Giroux (2009) argues that the universities, in capitalist formation, are seen as places where professional competency is gained and thus they have turned into vocational schools. By stating that this situation narrows the prospect of the universities and precludes the scientific development, Giroux implies that a dire tableau is emerged where the university, day by day, is becoming indifferent to the ideal of empowering the democratic communal living potential, and it is being forgotten that the academy has a significant role to improve the communal support and casework. Giroux, stressing that the higher education must be the communal centre of criticism, puts forward the idea that the university, with its present situation, has lost its function of being the communal centre of criticism (Giroux, 2009: 34). Giroux (2009), conceptualizing today’s university as “Neoliberal University”, stresses that critical intellectuals should uphold the public space which is being removed day by day against the neoliberal university model.

Giroux, stating that the education given at universities is only a dimension of the whole work (2008: 38), argues that the university, at the same time, is a vital, institutional, and political platform to allow the democratic subjects form themselves, to experience democratic relation patterns, and to criticize the government by revealing its anti-democratic and oppressive manner. On the other hand, John and Parsons (2004: 8) attribute the reasons of the failure of theoretical assessment of public education at higher education to some conditions of universities and emphasize that the political stance of today’s university and its quality to react against the outer world is a mythos. He implies that one of the reasons of this situation is the political process choosing administrators at the universities. As a result of this process, administrators at the universities in the 20th century are bound to meet the political demands and try to influence government’s decision about the universities they work for.

Wright, Cory-Scruggs and King (2009: 59) state that the uncertainty at financing the state universities will gradually grow in the first decade of the 21st century and the universities, so as to overcome the uncertainty at funding, will have to tend towards the domestic and external sources to continue funding their activities, and apply to alternative ways in order to create administrative and financial sources such as increasing the tuition fees, organizing income-generating activities at administrative and faculty level, cutting the spending for the staff, using different applications at deciding the tuition fees.

Recently, the preparation of the new higher education law in Turkey has been in progress. The proposed law draft implies to reform the administrative structure of the universities in Turkey in accordance with new liberal policies, and activating a marketing understating at the universities is being tried with financial arrangements. Aksoy (2012) describes the proposed law as capital's repealing the university and states as:

Nothing is taken into consideration to limit the capital in the new law draft. It includes the Constitution, other laws, the university understanding of academicians and society, the struggle the humanity has been giving for ages to deprivatize and democratize the knowledge, the efforts driven by the ethic and communal responsibility feeling of the academic community. Even in the first articles of high order teaching - which is contradictory with the Constitution and basic university concepts but is brought without being escaped from the idea that reading and spending time for a text, which is evidently suits to the spirit of neoliberal time, is useless – it is expected that it will be applied by the representatives of government and capital to serve the market power such as competition and quality.

It is significant to determine the finance policies, financial notions and tools and their suitability for this purpose or how efficient they can be so as to reach the aims such as to create university as a criticism center which is a necessity for the university, to make it one of the subjects at the administration of the country and to reinforce its position as such. It is vital to detect the cases that financially hinders the universities directly or indirectly from functioning as institutions that enrich the democracy.

The Higher Education Law draft tends towards totally transforming and “evaporating” the principles such as scientific freedom, academic-financial-administrative autonomy which are hoped to survive at universities (Aksoy, 2012). Balaban and Karahanoğulları (2013) who took the financial aspects of the draft have stated that the new Higher Education Law might bring new regulations for the student fees via university councils and the student fees may be reconsidered, and the provisions related with resource diversity may cause new problems.

The Outcomes of New Liberal Policies in Higher Education

In literature, there are many studies which have been done in almost every country by many different writers and have implied that there has been a remarkable change in the finance of the higher education (Tilak, 2002; John, Parsons, 2004; Jhonstone and Marcucci, 2010; Heller, 2006, Asonuma, 2002). As Ünal (1985) also stated that the regulations upon the finance is the focus of this change. Unesco (2009: 67), Jhonstone & Marcucci (2010) argued that two phenomena in

the finance of the higher education are dominant in the first decade of the 21st century. First, they stressed that the higher education, in social context, has been increasingly becoming important in respect to economy, individualization and democracy, and social justice. Second, the cost of the higher education has been significantly increasing. It was expressed that popularization, demographic causes, the rising number of high school graduates, the will to have a university education, educational and research activities have increased the cost of education (Jhonstone, Marcucci, 2010). Despite the increase in the cost of education, it has been observed that the public spending has universally been on decline.

Heller (2006) stated that the total student number in the US increased from 9.4 million to 12.3 million from 1980's to 2003. Although the state has continued to financially support the higher education, it has been indifferent to the increasing number of students. The cost of education has been a burden on the students and their families.

The commodification of education necessitated production for the exchange value of itself. Any transformation in the aim of production leads a change for all equipment providing this production. After a decrease in public support for it, education which is motivated by the feelings of profit and charity returns the school to a market place, and a race of charity (Council, 2012: 338). It may be said that the negative impacts of new liberal politics in higher education can be analysed in two main areas. First, the impact of the reduction of the sources; second, the impact of commercialisation of higher education. Jhonstone and Marcucci (2010: 31) discuss the impact of the reduction of the sources in the higher education under a few headings.

First of these is the impacts on the universities and other institutions. These are the matters such as crowded classrooms and conference halls, heavy course load on the faculty members, insufficient libraries, computers and communication devices which are not updated, disrupted physical atmosphere, giving less time and support for the research, deterioration of quality at teaching and learning, and waste of grants.

The second one is the impacts on national higher education system. They are the capacity limitation, insufficient regulations, closing up some invaluable faculties due to financial problems, and weak participation to the global economy of knowledge.

Third of this can be listed as students' facing with tuition fees directly, rising costs of studentship, the need for working to meet these needs or debt spiral as a result of these needs. Students may meet the cost of their education if they are lucky.

Students face with leaving their education because of university expenditure. Even in developed countries such as Canada, Sweden, England, and the US, it is seen that some students leave their education due to the education cost (Jhonstone, Marcucci, 2010). Olssen and Peters (2005: 325) explain the impacts of new liberalism in higher education as follows:

1. Enforcing the job performance measure brought by company structure which is established on hierarchic model instead of horizontal structure of collagen and democratic administration.
2. Some of the impacts of this problem are market's and government's attempts of restructuring themselves and the need to meet the new demands created by this attempts, heavy workload which is a result of rising need for expertness, the problems brought about because of the imposition of the government. The professional autonomy based on traditional understanding has been eroded as a result of heavy work load in research areas and with the hierarchic structure brought by new liberal structure. New liberalism systematically restructure this area by using the gaps in the concepts of professional autonomy.
3. Market pressure increasingly outrages upon rights of traditional understanding and reshape it to adjust the market conditions. For instance, a need for an external research aid for some departments and academic units and opening summer school are being discussed.

When the expenditures of the universities in France and England are analysed, it is seen that their expenditures are increasingly rising. Carpentier (2009: 235) states that the expenditure in 1929 Great Depression and Second World War showed a decline and the spending for university has dramatically affected by the changes in the economic structure.

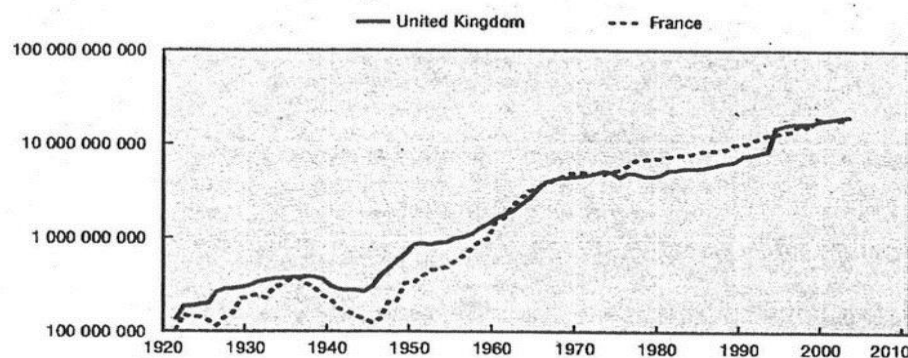

Figure 1. University spending in England and France from 1921 to 2003. Source: Carpentier 2009: 234.

Carpentier (2009: 235) states that there are increases in university spending by years, yet spending per student shows rises and falls by periods. The governments in the UK since the mid 1980's have adopted neo-liberal policy at least on discourse level. They defended the idea that the educational institutions should be bound to the market discipline (Turner, 2008: 97). The aims of emerging the market mechanism were to minimum the cost of education to the state budget, to make best use of sources by using less/fewer sources, and to increase the performance (Bernal, 2013: 56). It is seen that the tuition fees has risen and private financing has been increasingly preferred in higher education and spending of public sources has been decreased in England from 1970's onward with regulation done for the higher education.

Figure 2 shows the impacts of new liberalism in higher education in England, as it did in many other countries as well.

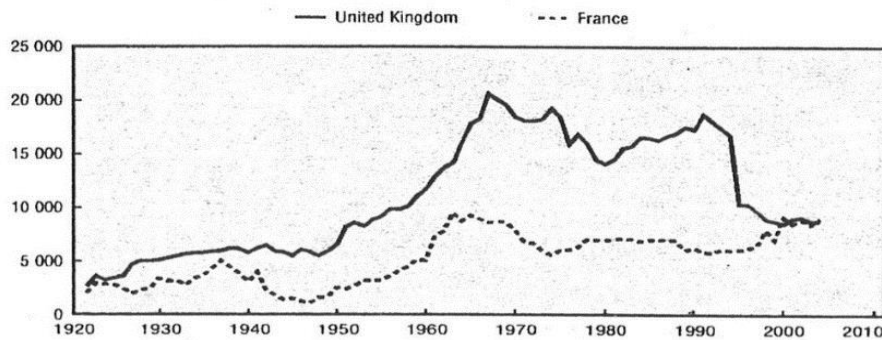

Figure 2. Spending per student in England and France from 1921 to 2003. Source: Carpentier 2009: 235.

When the revenues of the universities in England in 1970's and onwards are analysed, it can be said that there has been a steady increase but the increase in public spending for education has lost its momentum. When the revenue structure of universities is analysed, it is seen that the revenue coming from private sources is taken from student fees and other private sources. Figure 3 shows the percentage of the university revenues.

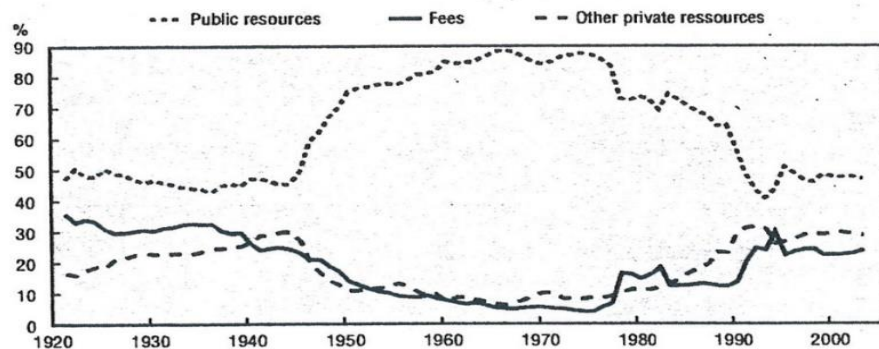

Figure 3. The sources of revenues in the universities in England. Source: Carpentier 2009: 238.

Figure 3 clearly shows that the public revenues decreased in England after 1970's and this decrease was attempted to be substituted with private revenues and tuition fees, however it failed.

The Outcomes of Commercialization in Higher Education

The outcomes of commercialization in higher education are analysed in literature under headings as such:

Erosion at Academic Standards: Universities that aim to show great performance should consider well the appointment of professors and appropriateness of the procedures. The decision making body should not only bear in mind the quality of education, research and other contributions to the academic targets of the institution. A professor should not be hired only because he may find resources from companies or he leads a profitable project. The image that universities hire professors because of financial reasons demoralize the academic staff and causes university to lose its prestige since this may give rise to the idea that the university does not pay attention to the qualified research and teaching (Bok, 2007: 106-107).

Damages for the Academic Community: Commercialization may create tensions and separation –which do not previously exist - in the academic community by undermining trust and colleague relation in it. The academic staff who have performed great effort for traditional academic positions may feel anger for their colleagues who set up a new business or share most of their time for counselling. Academicians in Humanities may think that they are not paid the importance they deserve. Conflicts between the administration and academicians may occur because of sharing the patent revenues or a company set up by an academician but funded by the university. Postgraduate students may blame their superiors with stealing their ideas and selling them to the companies for their own profit (Bok, 2007: 112). Aksoy (2005: 5) argues that the higher education is seen as a market where international companies more easily use it; the universities are run by exterior intervention without being asked to the university administration because of the reasons such as education is began to be sold in international markets as an export product and technological products are being sold via universities; and because of the change in the higher education system led by the rising revenues of projects.

Withdrawal or Decrease of Public Resources: This means the commercialization of the thought or pricing it by other financial resources.

The moment when this happens, the academician is no longer has the freedom of thought and he ought to “think in accordance with the system”. He may even be expected to try finding the ways of thinking - which he is paid for - as he is ought to (Evans, 2007: 4).

Risks for the Prestige of the University: Commercial activities may risk the prestige of the university in the eyes of the public. Public trust has decreased not only for the state but also for all the institutions including the university in the last forty years in the US universities which are committed to the truth and learning are thought to be traditionally included into this group. Besides, professors are paid less in private sector compared to most of those having a similar level of intelligence and education (Bok, 2007: 114).

The Effects of New Liberalism on Turkish Economy and the Higher Education

The decisions taken on 24th January 1980 and the three-year-standby agreement with IMF signed in June of the same year established the de-facto beginning of the new liberal transformation or adaptation process in Turkey (Sönmez, 2009: 25). Boratav (2004: 148-149) argued that the new liberal model marking the years till 1988 with the program that was outlined on 24th January and was presented to the masses with an intensive ideological campaign of which slogan was “there is no alternative” from the top on down shows all the known features of typical structural adaptation programs which were developed by the World Bank with the stabilization policy that was imposed in 1970’s by IMF to many underdeveloped countries which were under difficult financial conditions. Balseven and Önder (2009: 101) analyzed the effects of the new liberal policies in economics under two terms as 1975-1999 and 2000-2010. Real public expenditures are put under tax expenditures of the capital in the first term and are put under IMF policies section to meet the interest debts in the second term. It is possible to comment on the philosophy of the budget application under IMF section and the effect of the budget on the domestic income as such (Balseven and Önder, 2009:101): budget has been used as way of pressing to balance the inflation at one side and to meet the interest debts. It is understood that the budget seemingly is used to meet the interest debts by minimizing the public services rather than contributing the community development and domestic income. Following the military coup of 12th September 1980, as it was seen in almost every field, the higher education was reorganized by the Higher Education Act No. 2547 in 1981 and this shaped the period till now. Since 1980, universities have also undergone important financial transformations. Downsizing the state, restructuring and privatization, economic crises that were hoped to be solved with foreign credits, deeply effected various public institutions including universities (Kurul, 2006:67).

Hatipoğlu (2001:342) argued that the university had two important losses due to the new regulations. First of these, education and training became of top priority in the new regulations and the other one is that the universities lost their autonomy, Hatipoğlu expressed. The universities, whose autonomy process began in 1919 and was interrupted in 1933, received administrative and scientific autonomy when Hasan Ali Yücel was on duty as the Minister of National Education in 1946 with 18.06.1946 dated and 4936 numbered Act. While that gain was broadened in 1960 and 1973, it was totally lost in 1981 (Hatipoğlu, 2001:342).

It can be said that the concept of circulating capital which was first used in 1947 in the Act No. 4936 was broadened after 1980 and the universities’ capacity to create financial resources was continuously increased. Changes were done in the Act related with circulating capital in the following years.

It is seen that these regulations gave way to the use of the circulating capital revenues in many different areas. At the same time, a legal ground was formed to allow universities to share a 5% of its circulating capital revenues to financially support the scientific researches in the framework of Scientific Research Projects unit. It was stated in the report called “Turkish Higher Education’s Today” prepared by CoHE in 1998 that it was a necessity to radically reform the administrative and financial system in accordance with the modern applications, and it was accepted that the classical budget system consisted of many items was then the most unproductive system. It was stressed in the report that a lump sum budget system that provides bullet allotment was applied in all the universities in developed countries (YÖK, 1998: 59). Since the share of public resources was reduced in their budgets, the universities started to make their own resources and to sell the information they created to the market as a meta rather than disseminating and sharing it. Therefore, the market turned into the power that determines which courses to be given, which programs to be opened and closed, and which researches to be supported at the universities. For instance, the philosophy departments were trying to survive with their 80 students in only four out of thirty foundation universities in the higher education programs in 2007 (Özdem, 2008:117).

It is seen that radical changes were done in budget items of the budget system with the decisions taken dealing with finance management in Turkey with the Act of Public Finance Management no. 5018 enacted in 2003. Güzelsarı (2008) analyzed this transformation in all its aspects in his book. It is observed that a structure based upon performance was aimed to set up with the Act no. 5018. In accordance with the Act, classifications of the budget were changed and new concepts were begun to be used instead.

Karakütük (2012: 328) argued that the real reasons of this new budget coding was to allow IMF and The World Bank to monitor and direct Turkey’s monetary methods besides its other stressed aims such as to allow detecting the problems of the program, to provide functional classification, to allow measuring and analysis, to form a basis to a budget based upon performance, and to provide monetary transparency and accountability.

The aim of this study is to analyze and comment on the financial resource allocation system, its use and finance policies, and the new liberal approaches which have been followed after 1980’s within the scope of equalitarian democratic social ideals conflict.

Method

Survey model is applied at this research which aims to present the allotment and use of financial resources in the higher education system in Turkey and the changes in finance policy and the reflections of these changes in the universities. For this purpose, both the analysis of numeric data of the finance of the university and the presentation of the reflections of finance policies to the university are required. Hence, this study requires two-dimensional data collection and analysis processes. One of these is the resource and document search to present the situation of the finance of higher education, and the other one is the interviews

done with the university administrators to present the impact of finance policies to the university. In the qualitative part of the study, it is aimed to determine the finance policies in higher education within the scope of the observation and experience of the university administrators, how the allotment of financial resources and use of these resources is applied, and how this process works. Because it is required to know the application process and its outcomes in order to present the impacts of the finance policies. It may be possible – on the basis of the views of university administrators - to present in detail the reflections of the finance policies to the university, different dimensions of these policies, and how the university interprets and reacts to the problems they face.

In this study, geometric increase method (compound interest formula) was applied to calculate the higher education spending done by the Ministry of National Education in the years 1939 – 1940 – 1941 – 1943 – 1967 – 1969 – 1973 – 1979 since the final account budget law of aforementioned years were not reachable (Karakütük, 2012:269). The calculations were done by using the year 2005 as a base so as to analyze the change in the spending items correctly, measurably, and comparably. 2005 was chosen since it was comparably a more stable year by means of inflation and general trend in prices. Consumer Price Index of 1938 was converted to the one of 2005. For this conversion, the indexes of all years from 1938 to 2012 were divided to the index of 2005 as Consumer Price Index of 2005 were used as the base year (Karakütük 2012:391). Current expenditures and transfer spending were converted to fixed prices by using CPI (Consumer Price Index) as a base. Investment spending was converted to fixed prices by using WPI (Wholesale Price Index) as a base. WPI is given in Appendix 4. In this part of the study, the findings were gathered mostly with document analysis and calculation. Spending per student was prepared by considering the higher education spending amounts from 1986 to 2012. The number of students did not include bachelor and college students of those attending the Open Education Faculty. Evening education, master, and PhD students were included to the student numbers.

The Population of the Study and Study Group

The main purpose of qualitative research at determining the sample is to reach people who may provide comprehensive knowledge related with the purpose of the study. Therefore, the important thing in qualitative research is not to reach as many people as possible but to include those who may have the most comprehensive knowledge or experience. Consequently, it is needed to determine not the probability samplings but a sampling based on the purpose of the study.

Detailed interviews have been conducted with the participation of Chancellor, Vice Chancellor, Deans and Vice Deans. In this scope, the required permissions have been obtained. Only one of the permissions obtained by the universities has been presented as an example. Permission for voice recording was requested from the participants before the interviews. Only 9 (nine) out of 26 participants rejected this request, and the views of these participants was noted in written. Those whose views were noted in written were shown the notes taken and they were asked if they object to any point in these notes. It was told to the participants before the interview that their identity will be kept confidential.

Having completed the interviews, recordings (by considering the sensitivity of the participants) were turned into text by the researcher's himself. The interviews with 26 participants were 19-hour-long, and the script of these interviews covered 127 pages.

Table 1. Details of the participants

Code	Gender	Position	University work for
A1	Male	Dean (Previous)	A University
A2	Male	Vice Chancellor	A University
A3	Male	Dean	A University
A4	Female	Dean	B University
A5	Female	Deputy Dean	B University
A6	Female	Dean (Previous)	B University
A7	Male	Dean	B University
A8	Female	Dean	C University
A9	Male	Vice Dean	C University
A10	Female	Faculty Secretary	C University
A11	Male	Vice Chancellor	C University
A12	Male	Dean	C University
A13	Male	Dean	C University
A14	Male	Dean	C University
A15	Male	Dean	D University
A16	Male	Dean	D University
A17	Male	Vice Dean	E University
A18	Male	Vice Dean	E University
A19	Male	Vice Dean	E University
A20	Male	Dean	E University
A21	Male	Dean	E University
A22	Male	Dean	E University
A23	Male	Dean	F University
A24	Male	Dean	F University
A25	Male	Dean	F University
A26	Male	Chancellor	G University

The nominal spending universities did was used by turning it into fixed price. On the other hand, logarithmic pattern was applied for serial analysis. Within this

scope, analyses were carried in accordance with $Y=a b^x$ equation as one of the data related with Y and X variables has arithmetic sequence characteristic and the other one has geometric sequence characteristic. Here, Y presents semi-log values, and X shows the years - an arithmetic sequence (Karakütük, 2012: 295).

In this study, geometric increase method (compound interest formula) was applied to calculate the higher education spending done by the Ministry of National Education in the years 1939 – 1940 – 1941 – 1943 – 1967 – 1969 – 1973 – 1979 since the final account budget law of aforementioned years were not reachable (Karakütük, 2012:269).

In order to reach an accurate, measurable and comparable analysis of the changes in the spending items, the calculations were carried as fixed to the year of 2005. 2005 was chosen as it was a more stable year in Turkey by means of prices and inflation. Content analysis – a qualitative data analysis - and descriptive analysis technics were applied in the analysis of the data obtained from the interview forms.

Findings and Discussion

Findings and Discussion of the Historical Change of University Spending in Turkey

The spendings from 1938 to 2012 were initially evaluated with graphs in order to present the historical course of university spending in Turkey. Two different courses of time were compared so as to compare before and after 1980, these are 1938-1980 and 1981-2012. This method was also applied to compare the increase rates of the revenues of the universities. Additionally, the increase rate of the number of students and spending per student were presented as well. The graph below shows the higher education spending with current and fixed prices (2005=100) in Turkey from 1938 to 2012.

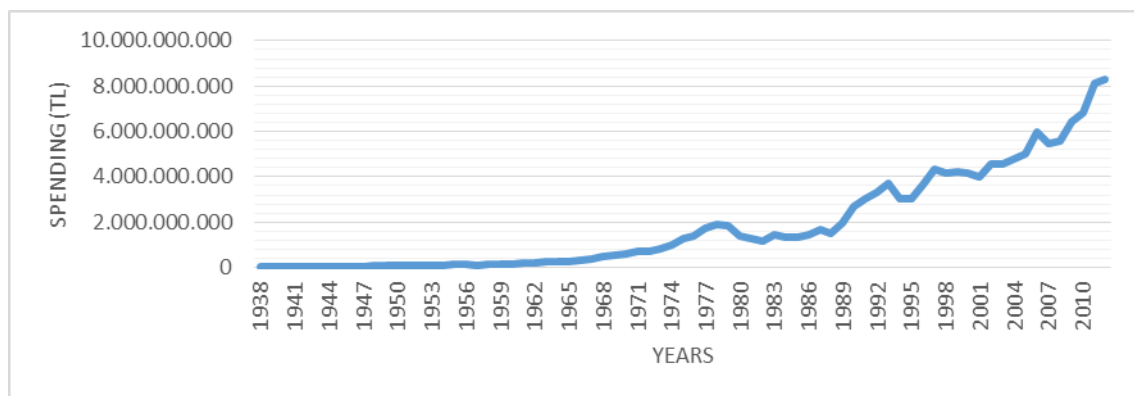

Figure 4. The Historical Change of the Public Spending in Turkey for the Universities from 1938 to 2012

When the graph comparing the higher education spending in England and France in Figure 1 which is presented by Carpenter (2009: 231-245) who was given as a reference in literature and the Figure 4 which shows the higher education spending in Turkey were compared, it can easily be told that the economic

fluctuations in Turkey directly affect the higher education spending. While there was a steady increase in university spending from 1960 to 1979, there was a decrease from 1980 to 1985. This period was the time when the new liberal politics were begun to be applied as economic policy in Turkey. This graph especially shows the declines in the spending in the years such as 1994 and 2001 when the economic depressions happened. The spendings of the universities were directly affected by the economic fluctuations of those periods. This situation is similar to Carpenter's (2009: 231-245) evaluation of England and France. Economic fluctuations have caused declines in the spendings of the universities in England and France. It is seen that the university spending in Turkey increased 8.8 % on yearly average from 1938 to 2012. Figure 5 presents the graph of this increase.

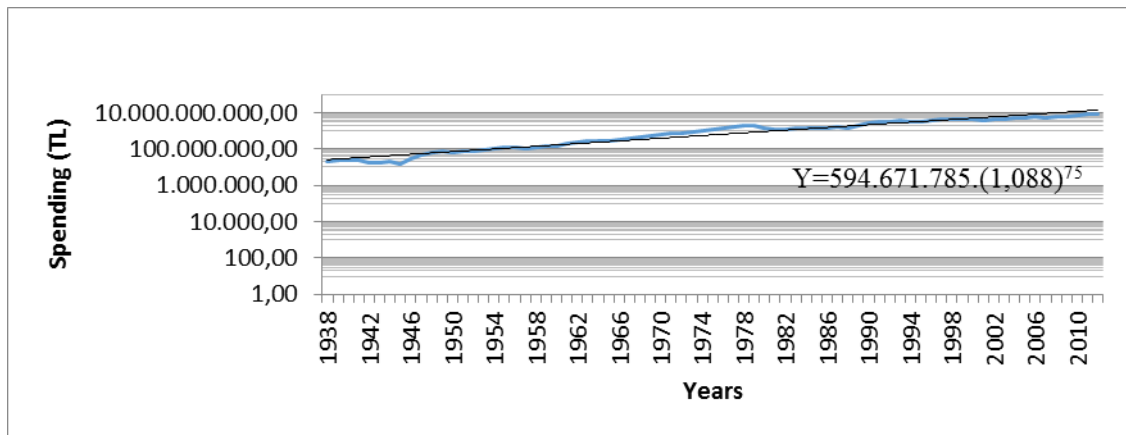

Figure 5. The Historical Change of the University Spending in Turkey from 1938 to 2012 (2005=100)

Figure 5 presents the higher education spending in Turkey from 1938 to 2012. The spending from 1938 to 2012 has been divided into two parts so as to compare and analyse the increase rate of higher education spending in Turkey before and after 1980. Accordingly, the increase rate of higher education spending between the periods of 1938-1980 and 1981-2012 were compared. It is recognized that the higher education spending in Turkey has increased 12.3 % on yearly average from 1938 to 1980. Table 6 presents the graph of this increase.

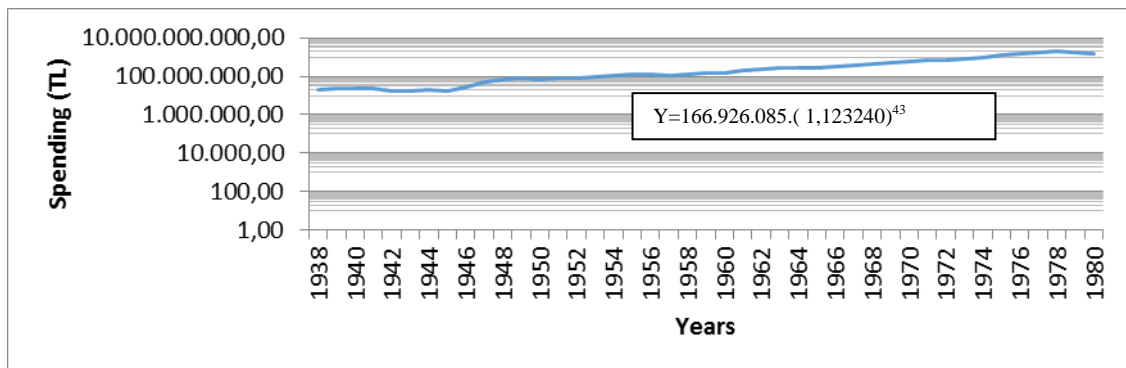

Figure 6. The Historical Change of the Public Universities' Spending (TL) in Turkey from 1938 to 1980.

It is seen that the higher education spending in Turkey increased 6.2 % on yearly average from 1981 to 2012. Figure 7 presents the graph of this increase.

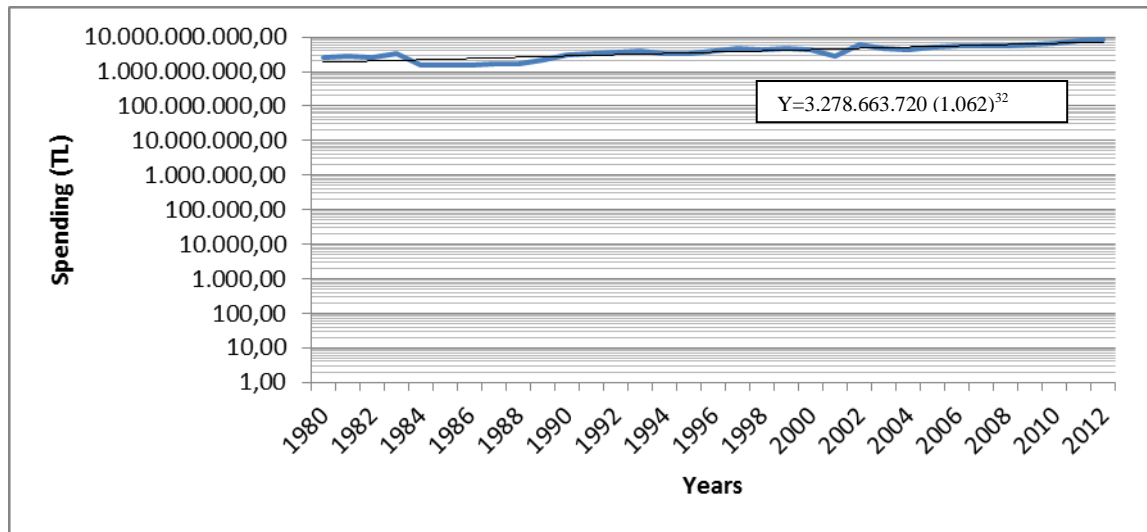

Figure 7. The Historical Change of the Public Universities Spending in Turkey from 1981 to 2012.

When the higher education spending in Turkey is compared between the periods of 1938-1980 and 1981-2012, it is seen that the increase rate drops approximately in half in the latter period. While the increase rate of higher education spending was 12.3 % in the years 1938-1980, it decreased to 6.2 % in the period of 1981-2012.

When Figure 6 and 7 is compared, it is seen that the graph trend showing the higher education spending in 1938-1980 period is more upright than the graph trend of 1981-2012 period.

Findings and Comment on the Temporal Change of University Spending in Turkey

It is substantial to determine especially which types of spending (current, capital, transfer) showed a decline, having decided why the higher education spending's increase rate was lower in the years 1981-2012 compared to the previous periods. In this context, the increase rate in the current, capital, transfer spending in Turkey after 1980 was calculated.

It is seen that the current spending in higher education in Turkey increased 5.6% on yearly average from 1986 to 2012. Adem (1977: 59) identified that the current spending in Turkey increased 11.3% on yearly average between 1960 and 1972. It is recognized that there was a correlation between the temporal change of the total higher education spending between 1938 and 1980, and there was a significant decline especially in current spending.

It is seen that the investment spending in higher education in Turkey increased 7.9% on yearly average from 1986 to 2012. From 1986 to 2012, the transfer spending in higher education in Turkey increased 3.2% on yearly average. Figure 8 shows the current, investment, and transfer spending in universities in Turkey from 1986 to 2012. Significant decrease in transfer spending was recognized especially after 2005.

Investment (capital) spending is recognized as performing relatively the highest increase by 7.9% in the higher education spending in Turkey. Yet, transfer spending was cut so as to provide this increase in investment spending and the increase in transfer spending decreased to 3.2%. Still, 5.6% increase in current spending may be seen as an evidence of economizing in order to allocate resources to the newly-established universities.

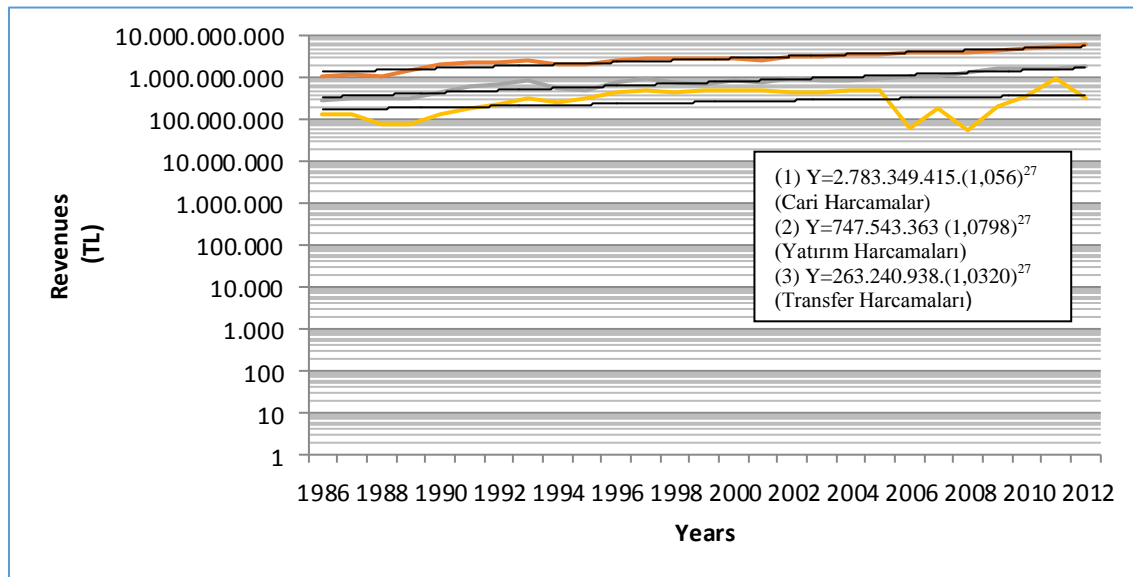

Figure 8. The temporal progress of the (1) Current, (2) Investment (Capital), (3) Transfer Spending in the Higher Education in Turkey from 1986 to 2012.

Having presented and compared the change in the current, investment, and capital spending in the higher education in Turkey, the temporal change in the total amount of per-student spending in the higher education would give substantial clues upon the higher education policies.

It is seen that the amount of per-student higher education spending decreased to 3.156 TL in 2012 from 4.165 TL in 1986. Similar to the findings in Carpentier's (2009:231-245) study, it can be argued that Turkey experienced a continues decline in per-student spending from 1986 to today as England and France did.

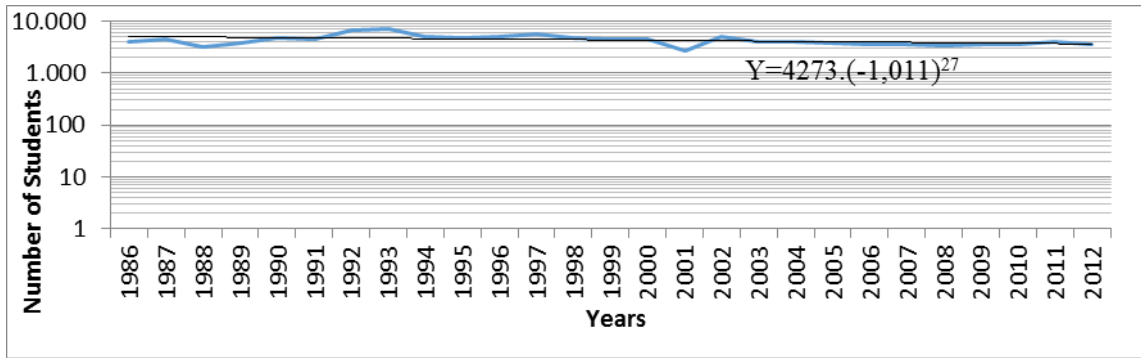

Figure 9. The Temporal Change in Per-Student Spending in Turkey from 1986 to 2012

It may be said that Figure 9 clearly shows the decline in the amount of per-student spending in Turkey. It is recognized that the per-student spending in Turkey decreased 1.1% on yearly average from 1986 to 2012. It is understood that the reason of the significant increase in the per-student spending in 1988-1990 period was due to the fact that the number of students decreased in this period.

The Historical Change of University Revenues in Turkey from 1947 to 2012

The outlook of university revenues in Turkey from 1947 to 2012 is shown in Figure 10. presents the fixed prices of 2005 with the amounts of revenues with current prices.

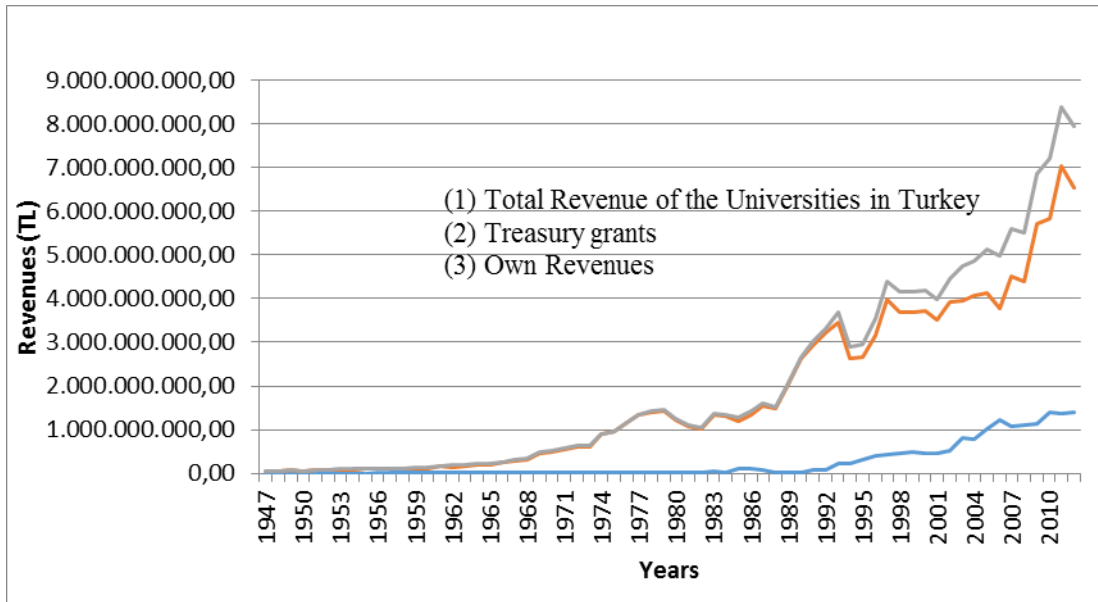

Figure 10. Historical Change of the University Revenues from 1947 to 2012

An increase in universities' own revenues especially after 1990's is illustrated in Figure 10. Having illustrated the revenues of the universities, annual average increase rate of treasury grants and total revenue amounts have been calculated.

It is seen that universities' own revenues in Turkey increased 9.2% from 1947 to 2012. When this is evaluated like before and after 1980 as such it is done for the comparison of the spending, it is recognized that the own revenues increased 4.2% in the period of 1947-1980 and 16% in 1981-2012 period. This is presented in Figure 10. It is seen that the amount of universities' own revenues has increased four times in 1981-2012 period compared to 1947-1980 period. This shows that the universities – due to the scarcity of the financial sources – began to look for off-budget sources after 1980 such as circulation capital, projects, and so forth.

It is seen that the treasury grants allocated to the universities increased 8.1% on yearly average in Turkey from 1947 to 2012. When the pre and after 1980 period of the treasury grants which is one of the main indicators to determine the resources of the public spending is compared, it is seen that the treasury grants allocated to the universities increased 11.3% on yearly average from 1947 to 1980.

When the temporal change of the treasury grants allocated to the universities between 1980 and 2012 is analyzed, it is seen that the grants decreased 5.6% on yearly average. That is to say that the increase rate of public spending for the universities fell by half between the years of 1980-2012 compared to the 1947-1980 period.

It is seen that the total revenues of the universities in Turkey increased 8.2% between the years of 1947 and 2012. Figure 11 shows the temporal change of total revenues, treasury grants, and own revenues between the years of 1947 and 2012.

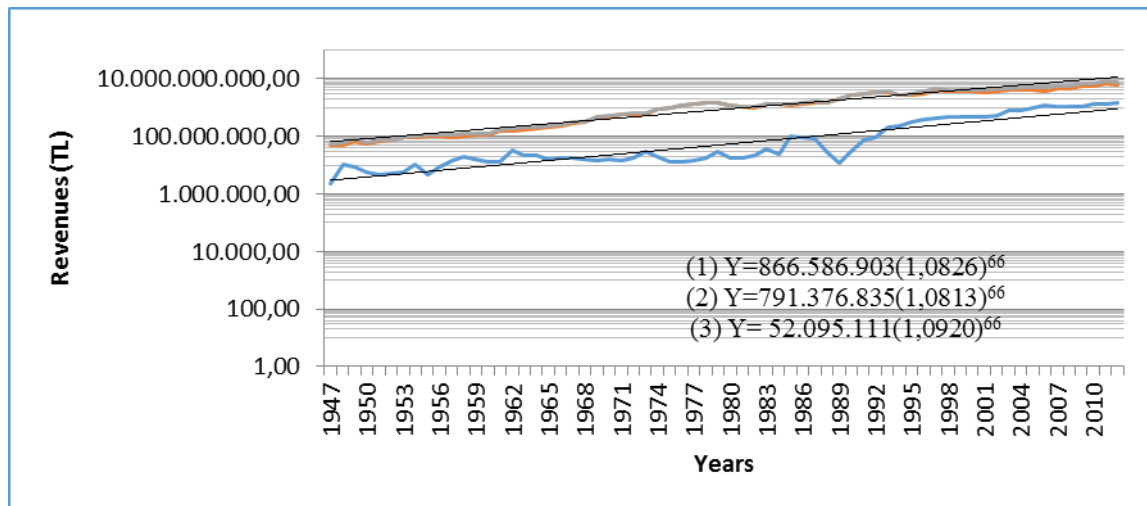

Figure 11. Temporal change of (1) Total Revenues, (2) Treasury Grants, and (3) Own Revenues of the Universities in Turkey

It is seen in Figure 11 that the inclination of the increase in own revenues is straighter than those of the total revenue and the treasury grant.

When the increase rate of research assistants from 1986 onwards is considered, it is seen that the number of research assistants increased 5.4 percent. The percentage shows that the number of hired research assistants is insufficient despite the fact that the number of students increased remarkably. Figure 12 presents the historical change of the numbers of students, instructors, and research assistants with a graph in the universities from 1986 to 2012.

It is seen that the total number of university students annually increased 6.6% on average from 1986 to 2013. When the total number of instructors in Turkey from 1986 to today is analysed, it will be recognized that the increase rate of instructor number was left behind of the increase rate of student number. While the number of students annually increased 6.6% on average, it was 6.3% for the instructors.

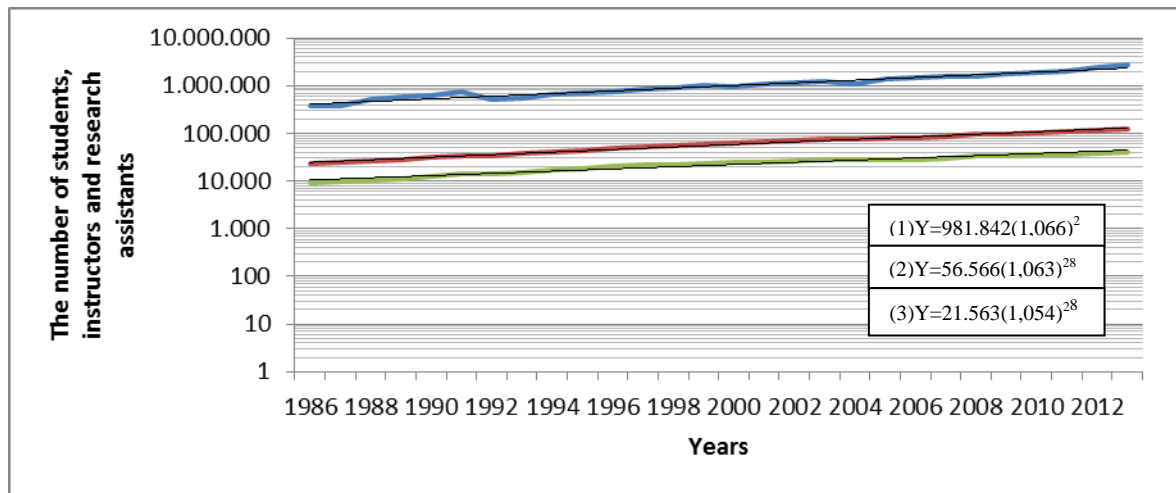

Figure 12. The Historical Change of the (1) Number of Students, (2) Number of Instructors, (3) Number of Research Assistant in Turkey in the Years 1986-2013

It can be expressed that - in Turkey as it was in the West - the source allocation, the amounts of spending, the number of instructors which is the main factor of a qualified education have failed to meet the needs that arisen because of the increase in the number of students. Especially the weak increase rate of the number of research assistants hinders the positive projections about the future of education. Âdem (1977: 147) states that the number of instructors in higher education annually increased 8.2% on average in the years 1960-1974. When it is considered that this rate was 6.3% in the years 1986-2013, it is understood that spending for staff was partly cut. The number of students in higher education annually increased 10.5% on average from 1960 to 1974 (Adem, 1977:147). When it is considered that this rate was 6.6% in the years 1986-2015, it is seen that the increase in the number of students lost its momentum.

Findings Surfaced in the Interviews Done About the Overall Progress of the Finance of Higher Education in Turkey

In accordance with one of the main aims of the study – basic changes in the finance of higher education –, important revenue sources of the universities have been determined by the answers (about the spending of the related university) of the previous administrators of the universities/faculties.

Determination Processes of the Budgets of the University and the Faculty

It is seen that determination of the budgets of the university and the faculty depend on many factors. In accordance with the interviews, it may be suggested that the budgets of the universities and the faculties have not been determined within a pre-established system and many subjective factors play a role at determining the budget.

It may be argued that the facts and situations stated below can be decisive at determination of the university budget:

1. General financial situation of the country, the limitations brought by economic fluctuations, and inflation rates.
2. The data related with the amount of the allowance in the previous years and how this allowance has been spent through the years.
3. The number of total staff, student, and the size of the indoor space or campus, the fixed expenses of water, electricity, and gas directly affect the amount of sources given to the university/faculty.
4. Even though some of the university administrators express that the budget is determined with the talks made with the Ministry of Finance, some interviewers claim that the budget of the university may be increased with negotiations/bargaining. These interviewers state that if university representative who will negotiate with the Ministry of Finance can be convincing for the necessity of increasing the budget, and informative about what the budget will be spent for, then the budget may be relatively increased. It is seen that the investment budget – similar to the budget – may be increased by the Ministry of Development if the necessity and importance of the investment project, the qualifications and specifications of it, and its cost are well presented.
5. How the allowance was spent in the previous years, the thoughts and the experience of the chancellors and deans about the rights/wrongs of how the allowances were spent.
6. The disposition of the Ministry of Finance to cut the share given from the capital budget to the university due to the fact that the circulation capital income has increased the revenue of the university.
7. The probability of receiving more public resource through the agency of bureaucratic relations and political impacts.
8. It is also expressed that the way of dean's/faculty representative's relation with the chancellor may affect the resource allocation. Additionally, it is stated that more resources or more equipment is allocated for certain faculties to receive more votes in chancellor election.
9. It can be said that the socio-economic situation of the location (city or region) of the university – if it is a priority region for development - may affect the amount of allocation. It is seen that the universities receive more allocation if the state intends to turn that place into a centre of attraction.

Ünal (1994: 325) suggests that the structure of the societal expectations from the higher education, employment patterns and the reaction of the system to the market and motivators should be analysed in detail. Ünal, (1994: 320) stating that financing problem is directly connected with the employment and qualification in higher education, argues that, higher education has been tried to expand with political promises but insufficient resources and without considering the standards of qualification and demands of the labour market in developing countries and this situation causes problems. One of the main problems of financing the universities in Turkey is the need for a new financial formula. It is a great necessity to create an authentic formula for Turkey by considering the above-mentioned issues and the views of the university administrators about it. The aforementioned new model which will be prepared with a perspective to strengthen the public education is expected to be efficient at solving the present problems of the state universities.

The Primary Sources of Finance of the Universities

Capital Budget and Circulation Capital

Most of the university administrators consider the capital budget as the source of income of the university. University administrators stated that the source of income of the university is the capital budget because it is a state university (A12 Dean, A21 Dean, A22 Dean, A26 Chancellor). Apart from sources allocated from the capital budget, circulation capital is suggested as another source of income of the universities. In another words, “circulation capital” is regarded as the secondary source of income (the first one is capital budget) by the university administrators. Nevertheless, some university or faculty administrators has expressed that the circulation capital income is scarcely any and has no contribution to the overall revenue of the university (A2 Vice Chancellor, A12 Dean, A22 Dean, A7 Dean).

The university administrators consider individually the public allowance given for current expenditure and the budget decided by the Ministry of Finance as investments for the university. Should the Ministry of Finance approve the investment plan of the university, then the ministry shares a budget for it.

The right of deciding the budget of the university by the Ministry of Finance has long been a matter of discussion among the university administrators. As it is stated in the literature, in the academic meetings Prime Ministry held (1992), the university administrators expressed their concerns that the decisions given for the budget of the universities by the Ministry of Finance (then named as State Planning Organization) in the 1990's were not fair, and unusual priorities have brought about at deciding the university budgets. Today, it is seen that this phenomena/situation still continues.

It may be suggested that the main point creating a difference at financing the higher education in Turkey is the rates of circulation capital income which changes from faculty to faculty. This situation was presented in Higher Education Strategy by CoHE in 2007. This study presents the distribution of income of the

state universities in Turkey in 1995 as follows: 69% budget share, 27% circulation capital income, and 4% student fees. Though it has been fluctuating through the years, the capital income has performed a steady increase by means of its share in the revenues of the universities in Turkey. In 2005, the revenues of the universities were classified as such: 58% budget, 38% circulation capital, and 4% student fees (CoHE, 2007).

Almost all of the interviewed university administrators pay attention to the circulation capital and put forward the idea that the circulation capital is the main factor creating a difference in the finance of the university. Especially the chancellors intend to establish Medical Faculty which is the best way to receive circulation capital, or if fail in this, they try to sign an "Affiliated Agreement" with a public hospital in the city where the university is so as to receive circulation capital. With this agreement, the members of faculty in the Medical Faculty provide health care in the public hospital in accordance with a protocol signed between the university and the public hospital, thus the university receives a proportionate amount the circulation income of the hospital.

In the interviews, it may be suggested that three important aspects about the use of circulation income have been observed:

First of these is, in Turkey, some universities have higher circulation income than the others do.

Second difference is, the circulation income of same kind of faculties differ from each other's. That is, it is observed that engineering faculties in two different universities have different amount of circulation income.

Third difference is that the fields in Social Sciences and Fundamental Sciences are disadvantageous by means of receiving circulation capital income. It can be said that some of these faculties receive circulation income while some other receive hardly any circulation income. It may be suggested that the decisions CoHE taken may affect the possibility of the any Social Sciences Faculties' receiving circulation income. For instance, in this respect, some Faculties of Education are allowed to open up Pedagogical Formation Certificate, while some others are not.

It must be noted that this situation directly affects the future of the faculties and the universities because it will create developmental differences between the universities and the faculties that provide the same service.

Projects

It is seen that projects' income are another important source of income for the universities. A4, A6, A8, A11, A18, A21, A22, A23, A24, A25 of the university administrators expressed that they benefit well from the project income and it is a good source of income for the universities. University administrators divide the project income into two categories as internal and external resources in accordance with their financial resources; and project types are addressed under two main titles. According to this division, projects are classified as substructure

designs and individual projects of the members of the faculties. This classification is done to enable the university or the faculty to receive more income from project resources. Resources for substructure designs prepared by the members of faculties and faculties' need for equipment, machinery, apparatus, and laboratory tools are provided from this source, especially, via the BAP unit of which financial resource is the circulation income of the universities and which supports the Scientific Research Projects in all universities.

It is understood from the interviews that university's utilizing from project resources depends on some factors or some factors are influential at universities' receiving project resources.

1. The amount of the circulation income that is the basic factor at supporting the scientific researches of the university is profoundly efficient. Among the administrators, A8, A10, A12, A13, A15, A22 state that they are directly affected by the fluctuations in the circulation income.
2. The priorities of the institutions and organizations such as TÜBİTAK (scientific and technological research council of Turkey), Ministry of Industry, Ministry of Development and so forth which plays a significant role at distribution of the projects directly affect the level of utilization from the resources.
3. It is observed that science and engineering fields take advantage of the financial resources compared to the social fields. Among the university administrators, A6, A12, A20 have stressed that they could not sufficiently utilize from the project resources.
4. It is observed that substructure designs are especially supported by the university/faculty administrators because they create more resources and such projects are more easily approved compared to the individual projects which examined through a tight control. Among the university administrators, A6, A11, A22, A25 notified that substructure designs receive more support and faculties utilize from these resources much more.
5. The main factors of the university/faculty related with the project are recognized as the appropriateness of substructure, laboratory, and sufficiency of the technical equipment. An administrator, who stated that the project resources are not sufficiently benefited from, expressed that the laboratory is inadequate as well, and therefore, works that will bring more income are declined. This shows that the insufficiency of scientific substructure is an important aspect in this issue.
6. The ratio of academician's free time to their workload is a basic factor at project preparation. As the academicians whose workloads are heavy could not spend enough time for the projects, universities'/faculties' utilization level from projects is directly affected. A6, A7, A18 have told that the heavy workload profoundly decreases the time that can be spent for the projects.
7. The faculty member's - who prepares the project - way of relation with the university or faculty administration affect his/her level of utilization from the project resources. It is seen that the projects of the members of faculty who are opponent to the present university administration may be rejected. It is recognized that the university administrators' understanding way of the laws and regulations and also their approach to the execution of the projects may affect the level of utilization from the projects resources.

8. It is observed that the history of the university (whether it is a newly established one or an old one) and the experience of the academicians at project preparation may affect the level of utilization from the project resources. One of the faculty administrator (among four who stressed that they are inexperienced about project preparation) states that this is a situation that occurs because they work at a newly established university and expects that university's this kind of income will increase in the future (A3 Vice Dean).

Revenues Acquired from the Projects and Their Area of Use

It is seen that the amount of the revenues of the universities acquired from the projects is directly related with the financial size and the number of the projects. How universities/faculties to be benefited from the project revenues is determined within the limits of the legal regulations. The cut rate of the university in the applied research projects and in the advisory service for the Circulating Capital Operation is determined and executed in accordance with the 04.02.2008 dated and 01697 numbered legal regulations made by the Ministry of Finance General Directorate of Public Accounts. Accordingly, the allocation is as such:

University's share in such advisory services is 36%. This 36% is shared as follows; 13.5% is for the university, 4.25% is for the faculty, 4.25% is for the department, 1% is for the Treasury, 5% is for SRP (Scientific Research Projects Unit), 8% is for the faculty member.

It is possible to say that the financial support of the universities and departments for the projects may change from one university to another. For instance, a newly-founded university in Anatolia may grant up to 100K TL for infrastructure projects of the university, up to 25K TL for individual projects, and up to 30K TL for the projects to improve the quality of education-training activities. However, a university in a metropolitan city may give only up to 5K TL grant for the projects from its circulating capital (which was 10-12K in the past) due to its financial burdens and budget deficit caused because of the spending of medical faculty. Therefore, the financial resource shared for the SRP unit has shown a decline.

57.7% of the university administrators who attended the interview stated that the resources acquired from the projects are spent for machinery and equipment, 34.6% of them stated they are spent for the stationary, 30.8% of them stated that they are spent for the travelling allowances, and 11.5% of them stated that they are spent for maintenance and repair expenses.

Donations and Aids

7 out of 26 administrators who were interviewed within the scope of the research expressed that they may receive donation and aid. They stated that the matter of receiving donation and aid is troublesome and it is subject to strict rules. Those administrators who received donation and aid stated that donation and aid may be granted in the ways such as:

1. The donations and aids that are granted to the university by the rich and the benefactor who live in the city where the university is situated.
2. The donations and aids such as computer, library staff and so forth that are granted to the university by the Alumni Association.
3. The donations and aids that are received by the sponsors in the activities such as career days and graduation ceremony.
4. The donations and aids (such as painting the faculty buildings, buying tools and materials for the sport activities) that are granted by the private entrepreneurs who run the cafeteria etc. places in the university.
5. The donations and aids received by the ads on the journals, the student yearbooks, and so forth.
6. The donations received by the foreign governments, state institutions (Local Governing Institutions, Governorates) or private institutions (Chamber of Commerce, SME's, Industrialists), Non-governmental Organization and the donations they grant such as old but working machines.
7. The donations and aids in kind granted by the company executives whom the member of faculties are acquainted with by way of the TÜBİTAK (Scientific and Technological Research Council of Turkey) projects. Some faculty members, for instance, stated that they received expensive machines such as tablet maker, stability cabin and so forth. However, it was expressed that those granted machines were old but working and they were recognized in accordance with the applicable law and regulations.

It is seen that Faculty of Sciences, Faculty of Engineering, and Faculty of Pharmacy which seek for such donations and aids are more often benefited from them. Furthermore, it can be argued that Social Sciences Faculties which are relatively deep-rooted and receive donations and aids from their alumni's and alumni association are more likely benefited from these resources. It may be suggested that there is another significant difference between the state and foundation universities within this context. It was stressed by the university administrators that the foundation universities receive a good amount of donations and aids from their foundations and founding businessmen, yet the state universities have legal and bureaucratic obstacles in the matter of establishing a foundation and the university administrators may encounter with problems in case of a complaint because of establishing a foundation.

It is thought that the benefactors and businessmen who grant donations and aids to the universities in the cities where they live consider not only contributing those universities but also realizing their future aims via these universities. That is, these donations and aids may turn into certain expectations and demands from the rector.

It is doubtless that the amount of the above mentioned donations and aids and their impacts on the research processes may create a significant advantage for the university. It is possible to say that donations and aids can positively affect the academic staff and motivate them, and increase the number of scientific publications. However, cities (universities) do not equally receive the donations and aids. Ankara, for instance, is a place where there are relatively more industrial enterprises compared to many other cities. Yet, university administrators stressed that they do not receive sufficient donations and aids when the number and

financial power of the enterprises are taken into consideration. An administrator from a university in Ankara stated that they could not analyze a sample due to the insufficiency of their laboratory and they declined the works that may even financially contribute the university. Here, it may be argued how and why two state universities having different conditions are subject to the same criteria in the eyes of no. 5018 Public Finance Management Law. When it is taken into consideration that a system based upon performance has been thought to put in action recently, it will be an injustice to identify these differences among universities with the scientists.

The Policies of Resource Allocation and Resource Use and the Effects of These Policies

By means of conceptual framework, one of the most basic indicators of the financing problem in higher education is the insufficiency of the public resources. If the state does not share sufficient resources to solve the problem, universities try to solve their financial problems by creating their own resources. 80.8% of the university administrators interviewed in the scope of research expressed their concerns that the public resources does not totally meet the expenses of the university. It is stated that the biggest problems in universities are proportionately as follows: first, not having sufficient space (area), second, the inadequate number of academic staff. The interviews with administrators made it clear that the inadequacy of physical space especially for the universities situated within the cities has reached its highest level.

42% of the university administrators express that they need more academic member. It has been stressed that there is a lack in the number of research assistants especially in the applied sciences such as engineering and college of science. It has been stated that the labs are mostly used by the research assistants and the place of the retired academic members' could not adequately replaced.

One of the issues making the academician angry is that the student quota is decided by CoHE without the approval of the academic members, yet CoHE does not allow the universities to hire adequate number of the academic staff to meet the needs arising from the rising number of students.

53% of the university administrators within the scope of the research have stated that the classrooms are not large enough. Besides, 38% of the academic members have complained that their rooms are not large enough or sometimes two-three academic members share the same room. University administrators have also signified that there are problems in the universities emerging from the financial resources problem in higher education. Some of the effects of the problems in higher education caused by the new liberal politics in the country that are stated in literature are listed as follows; overcrowded classes, labs that are used unequally by the students, one out of six-seven students having an opportunity to do an experiment and the rest's doing nothing but just watching the experiment, doing experiments only at some kinds and skipping other important kind of experiments due to financial resource insufficiency.

The Differences of Resource Allocation between Social and Applied Sciences

It can be said that the aforementioned differences of financing among the faculties are similar to the process of deciding the budget of the faculties and universities, and similar factors make a difference in this issue. The university administrators' answers in the interview show that the differences caused by the expenses such as the pressure of Medical Faculty's expenses upon the university budget, the number of the university staff and university's physical areas, the choices of the Chancery, applied science department's spending such as labs, machinery, equipment, and so forth can be decisive. It has been expressed by the administrators that this situation is seen not only between Social Sciences and Physical Sciences Faculties, but also between Physical Sciences and Engineering Faculties which are both applied sciences.

Student Services

Students come first by means of who are affected by the negative effects of the inadequacy of the public resources in higher education. In literature, it is particularly stressed that social costs are paid because of the resource cut (Jhonstone, 2008, Newfield, 2008). Newfield (2008:151) conceptualized as "Market Victims" those who suffer a loss due to social costs. By means of student services, most of the faculty administrators have stressed that the deanery is not responsible from financing the student services, but the chancery organizes these services. The inadequacy of the refectory and the dormitory is initially mentioned. It is also stated that students are provided eating with reasonable prices in all universities. Yet, it is also expressed that some students do not benefit from the refectory due to the long queues in the refectory. Additionally, some faculty administrators indicate that the quality of the food served in the refectory is questionable, though its price is reasonable.

The university administrators' answers to the question concerning how they meet the financing deficit that caused because of government's revoking student fees can be collected under such titles:

1. Universities could not solve this problem yet. It is seen that universities/faculties struggling because of the inadequacy of the budget. The idea that this financial gap could be filled with selling real estates of the university shows the seriousness of the situation. University administrators state that this financial gap will be a huge problem for the university.
2. It has been told that the universities which have a huge amount of circulation capital can fill this gap. Additionally, sufficient amount of money has been transferred from other budget items to fill this gap, or the university has begun to economize at some certain issues.
3. Some student's facilities have been reduced because of the reduction of fees. For instance, scientific tours have been limited, the quality of meals served at refectory has been reduced, and the condition of the student dormitories has begun to go bad.
4. It has been expressed that the quality of the educational facilities has begun to drop.

Library

According to the interviews done with the university and faculty administrators, it is seen that 80.8% of them have the idea that the data bases of the university are satisfying. 12 administrators stated that the demand for the digital sources has been on the rise lately. Though the availability of the data bases is reached to a high level, only 57.7% of the university administrators suggested that the libraries are sufficient.

Financial Autonomy and Universities

65.4% of the university administrators who attended this research have stated that there is no financial autonomy in Turkey. The universities administrators have stressed that the lack of financial autonomy is a key issue for universities.

The university administrators have expressed that university's feeling of trust to its administrators plays a key role at university spending. They state that if someone is elected as the administrator of a faculty, this person should be trusted. Chart 48 has collected the administrators' ideas and thoughts related to this issue under 8 categories. 65.4% of the university administrators who attended this research have stated that there is no financial autonomy of the universities. Nearly half of the university administrators have expressed that there should be an easiness concerning using the resources. 19.2% of the university administrators state that universities should create their own revenues and spend them for the needs of the university.

University administrators have stressed that administrative autonomy is as much important as financial autonomy. They clearly state that the academic staff to be hired and the number of students to be enrolled to the university should be decided by university's itself.

It can be expressed that the financial autonomy is understood by university administrators as university's creating its own revenues and have a right to spend it.

Transformation of the Financing of the Higher Education

The university administrators who participated in this research stressed those points as the basic reasons of the transformation of the higher education:

1. The efforts to meet the financial deficit (caused by the inadequacy of the public resources) by creating revenues,
2. The effects of the foundation universities to the higher education system,
3. The gradually increasing popularization of the idea of doing scientific research based upon project,
4. The concern to follow the changes in the science and technology,
5. Global changes in the higher education,
6. The rising trend to orient to the income-generating activities with political and institutional motivations and pressures,
7. The spread of the idea that supports the privatization and that the private sector always gives better services and never loses money.

69.2% of the university administrators agree with the idea that the work load has increased. This situation, as Olssen and Peters stressed (2005:325), explains that specialization has increased and thus the work load of the academic staff has increased due to the fact that new liberalism has effects of the universities as a result of the attempts to restructure the market and the state. Chart 49 shows the ideas of the administrators about the transformation in the higher education and the work load.

20 out of 26 university and faculty administrators (79.9%) who participated in the research have approved the current transformation in the higher education in Turkey. University and faculty administrators stated that they were supported by the higher councils in the higher education and by the rectors through scientific meetings, and by the politicians. 14 of the university and faculty administrators expressed such an opinion and this is equal to 53.8% of them.

Academic and Societal Outcomes of the Transformation of Higher Education

University administrators have been asked what they think about the academic and societal outcomes of the financial transformation of higher education. It has been found that while some administrators state that this transformation have positive effects, some others have stressed that this transformation has negative effects upon public education.

The negative effects of this process can be collected under such titles:

1. There is an on-going negative process running against the Social Sciences and Fundamental Sciences concerning revenue generation.
2. The incapacity of public university at competing with the private universities cause a societal despair and unhappiness.
3. It is thought that making a new classification for the universities having a strong financial outlook may impair the universities.
4. The situation that foundation universities are not established in the place where trade is not promoted and where the population is not densely populated may have negative effects.
5. Private sector is palliative, profit-oriented, tends to save the day, and makes concessions from scientific norms to reduce the costs.
6. Academicians tend to deal with projects because of the project revenues rather than giving lectures.
7. Scientific activities conducted based on projects being unproductive concerning the scientific development.
8. There is a commercialisation of scientific activities and thus loss of scientific information.
9. Cooperation with industry may not solve all the financial resource problems of the universities. Therefore, universities should not lean only on industry.
10. As a result of universities getting into market, universities are considered as a financial competitor by the private companies. This causes universities' commercial activities being limited by legal barriers.
11. Should the higher education transformation goes in this way, many universities in the country may not exist any longer.

Results

It can be said that the amount of resources shared for the higher education has been reduced in many countries after 1980s. It can be said that these resources have been limitedly increased in some countries by governments in accordance with price indexes after 1980s. It is seen that Turkey experienced a similar situation. Even though there was an increase in higher education spending in Turkey, it is seen that the increase in higher education spending after 1980s is comparatively lower than the one before 1980. While the annual increase rate of higher education spending was 12.3% from 1938 to 1980, it decreased to 6.2% in the years from 1980 to 2012. Although many universities have been established and there is at least one university in almost each city in Turkey, the facilities provided (which is lower than the past) for the universities is a matter of discussion. Another reality has come to surface with the classification of the public expenditure in Turkey after 1980 as current, capital, and transfer expenditures.

When the historical change of the revenues of the universities is analysed, it is seen that the need for a cooperation with the market and the aim of earning income which are enforced by the new liberal politics accelerated in Turkey after 1980s. While the own resources of the universities was 4.2% in the 1947-1980 period, this rate increased to 16% in 1981-2012 period. This situation is consistent with the opinions of the university administrators. University administrators have stated that they have been encouraged and urged to do projects and they have recently carried out some projects which are seen as a primary resource to meet the financial needs of the universities.

The position of the foundation universities in the system is one of the most serious outcomes of the new liberal politics run in Turkey. While the government does not share sufficient resources for the state universities, it, on the other hand, provides both financial resources and legal easiness for the foundation universities; and this may make the foundation universities decisive about the future of the higher education. Due to the fact that the quality of the higher education facilities run by state universities have been decreased, people may prefer the foundation universities for qualified education more than ever in the future. The present system leads the highly qualified students to go to foundation universities because of the grants given by them, and this situation is stressed by the university administrators as well. This situation will decrease the feeling of trust to the public universities and limit the demand for them in the future, and this will prepare a legitimate basis for the paid education. This means that the thousands of successful but poor students will be out of the system and the democratic values and criteria in the higher education system will disappear. On one hand, the less successful but rich students' receiving education at foundation universities and successful students' going to the foundation universities because of the grants given to them, on the other hand, state universities' not receiving sufficient amount of money to develop themselves reveal the double standard in higher education.

Kurt, A. I. (2016). Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanındaki Dönüşümün Zamansal ve Politik Analizi. *International Journal of Educational Policies*, 10(1), pp. 21-82.

ISSN: 1307-3842

Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanındaki Dönüşümün Zamansal ve Politik Analizi*

Dr. Ali İlker Kurt**

Milli Eğitim Bakanlığı,

Türkiye

Özet

Bu çalışmada, 1980’li yıllardan sonra bütün dünyada kamusal hizmetlerin sunumu konusunda olumsuz sonuçlar yaratan yeni liberal politikaların Türkiye’de yükseköğretim sisteminde yarattığı değişim/dönüşüm ortaya konmaya çalışılmıştır. Kapitalizmin bütün dünyada hızla büyümesinin üniversitelere dayattığı üniversite anlayışı ve geçmişten günümüze üniversitelerin finansmanında yaşanan değişim/dönüşüm ekseninde Türkiye’de üniversitelerde yaşanan değişim/dönüşümün dinamikleri, yükseköğretimin finansmanının tarihsel arka planı, finansman bağlamında yaşanan gelişmeler, yükseköğretimde yapılan kamusal harcamaların zamansal değişiminden ve üniversite yöneticilerinin üniversitelerin finansmanı konusunda yaşanan değişim/dönüşüm ile ilgili düşüncelerinden yola çıkılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada 1980 sonrasında Türkiye’de üniversitelerin finansmanında yaşanan değişimin ortaya konması için 1938’den 2012 yılına kadar kamusal yükseköğretim harcamaları ortaya konulmuş ve 1938-1980 ve 1981-2012 yılları arasında yapılan kamusal harcamalardaki artış oranları karşılaştırılmıştır. Bunun yanında yeni liberal politikaların üniversitelerin kendi gelirlerini yaratma biçiminde beliren politikalarının Türkiye’deki üniversitelerde etkisinin belirlenmesi için 1947-2012 yılları arasında üniversitelerin toplam gelirleri ortaya konmuştur. Türkiye’de üniversitelerin kendi gelir yaratma süreci “Öz Gelir” olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu bağlamda toplam gelirlerin içinde yer alan öz gelirini zamansal gelişimi ortaya konularak üniversitelerin kendi gelirlerini yaratma düzeyleri ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Yükseköğretimin finansmanı, kamusal eğitim harcamaları, cari, sermaye ve transfer harcamaları, öz gelir.*

* Bu çalışmada kullanılan veriler 2015 yılında, A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsünde, Prof. Dr. Hasan Hüseyin Aksoy danışmanlığında Ali İlker Kurt tarafından hazırlanan “Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanındaki Dönüşümün Zamansal ve Politik Analizi” adlı doktora tezinden alınmıştır.

** Ali İlker Kurt doktora derecesini Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Bölümü Eğitim Ekonomisi ve Planlaması Doktora programından almıştır. Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bir okulda öğretmen olarak çalışmaktadır. E-mail: aliilkerkurt@hotmail.com

Giriş

M.Ö. 535-475 yılları arasında yaşayan Herakleitos, bilginin kaynağı konusunda o dönemdeki çağdaşlarından çok farklı bir yorum yapmış, bilginin kaynağı olması bakımından “hareket” e odaklanmıştır. Çok bilinen sözleriyle yaşamın sürekli olarak değişmekte olduğu ve akan bir ırmakta insanın aynı sularla iki kez yıkanamayacağını söyleyerek bir “oluş” a dikkat çekmektedir. Konuya yükseköğretim açısından yaklaşıldığında yaşanan değişim/dönüşümün ne yönde olduğu, kamusal eğitim hakkının ve niteliğinin ne düzeyde etkilendiği, devletin yükseköğretime olan bakışının hangi yönde olduğu ve bu bakışın harcama politikalarını etkileme durumu, değişimin/dönüşümün toplumun geniş kesimlerini ne yönde etkilediği/etkileyeceği demokratik bir toplum idealini gerçekleştirme bakımından hayati bir konu teşkil etmektedir.

Bugün özellikle üniversitelerin nitelikli insangücü yetiştirme boyutunun diğer amaçlarının yanında daha fazla önem kazandığı görülmektedir. Giroux (2009) kapitalist toplumsal formasyonda özellikle üniversitelerin mesleki yeterliliklerin kazandırıldığı yer olarak önem kazandığını ve bu haliyle üniversitelerin meslek okulları haline dönüştüğünü ifade etmektedir. Bu durumun üniversiteyi belirli bir alana sıkıştırmak olduğunu ve böyle bir yapıda bilimsel gelişmenin mümkün olamayacağını belirten Giroux, Üniversitenin demokratik toplumsal yaşam potansiyelini güçlendirme idealine giderek kayıtsızlaştığı, akademinin toplumsal destek ve sosyal hizmet alanını geliştirmek gibi önemli bir rolün olduğunu giderek unutulduğu vahim bir tablonun ortaya çıktığını söylemektedir. Yükseköğretimin toplumun eleştiri merkezi olması gerektiği üzerinde önemle duran Giroux, var olan yapıyla üniversitenin bu işlevini yitirdiğini belirtmektedir (Giroux, 2009: 34). Günümüzün üniversitesini “Neoliberal Üniversite” olarak kavramsallaştıran Giroux (2009), eleştirel entelektüellerin neoliberal üniversite modeline karşı giderek ortadan kaldırılan kamusal alanın savunulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Üniversitelerde gerçekleşen yükseköğretimin işin yalnızca bir boyutu olduğunu belirten Giroux (2008: 38), üniversitenin, aynı zamanda demokratik öznelerin kendilerini şekillendirebilmesi, demokratik ilişki biçimlerini deneyimlenebilmesi ve iktidarın anti demokratik, çirkin yüzünün teşhir edilip ona karşı eleştirel bir muhalefetin geliştirilebilmesi açısından da son derece yaşamsal, kurumsal ve siyasal bir zemin olduğunu söylemektedir. Oysa John ve Parsons (2004: 8) yükseköğretimde kamusal eğitimin kuramsal olarak değerlendirilememesinin nedenlerini üniversitelerde yaşanan çeşitli koşullara bağlamakta, bugünün üniversitesinin politik duruşunun ve dış dünyaya karşı tepki verebilecek niteliğinin bir mitos haline geldiğini vurgulamaktadır. Bunun nedenlerinden biri üniversite yöneticilerinin politik süreçle belirlenmesi olduğunu belirtmektedir. Sürecin bu şekilde işlemesi sonucu 20. yüzyılda üniversite yöneticileri, sürekli politik istekleri yerine getirmek zorunda kaldıkları ve iktidarların kendi üniversiteleri ile ilgili kararlarını etkilemeye çalıştıklarını belirtmektedir.

Wright, Cory-Scruggs ve King (2009: 59) 21. yüzyılın ilk on yılında kamu üniversitelerinin finansmanında belirsizliğin giderek büyüyeceğini finansman konusunda yaşanan belirsizlikleri aşmanın bir aracı olarak üniversitelerin

faaliyetlerini sürdürebilmek için iç ve dış kaynaklara yöneliminin zorunlu hale geldiğini, mali kaynak sağlama konusunda öğrenci harçlarının yükseltilmesi, yönetsel ve fakülte düzeyinde gelir getirici faaliyetler, personel harcamalarının kısılması, harç miktarlarının belirlenmesinde çok farklı uygulamalara gidilebilmesi gibi yönetsel ve mali araçlarla kaynak çeşitliliği yaratmak için alternatif yollara başvurulduğunu belirtmektedir.

Son yıllarda Türkiye’de yeni yükseköğretim kanununun hazırlık çalışmaları yapılmaktadır. Hazırlanan yeni yasa tasarısının Türkiye’de üniversitelerin yeni liberal politikalar doğrultusunda yeniden düzenlenmeye çalışıldığı üniversitelerin gerek yönetsel yapısının gerekse mali düzenlemelerle piyasacı bir anlayışın etkinleştirilmeye çalışıldığı görülmektedir. Aksoy (2012) yeni hazırlanan Yükseköğretim yasa tasarısının sermayenin üniversiteyi ilgası olarak tanımlamakta ve şunları ifade etmektedir:

Yasa tasarısında sermayeyi sınırlayan hiçbir şey ama hiçbir şey dikkate alınmamış. Bunlar arasında Anayasa, diğer yasalar, toplumun ve akademinin üniversite anlayışı ve üniversiter bilgiye yüklediği değişim değerinden başka anlamlar, insanlığın bilginin kamusallaşması ve demokratikleşmesi konusunda yüzlerce yıldır sürdürdüğü mücadele, akademik topluluğun etik ve toplumsal sorumluluk duygularının yönlendireceği çabalar da yer alıyor. Anayasaya ve temel üniversite kavramlarına aykırı olduğu halde, ancak neoliberal zamanın ruhuna uygunluğu açıkça belli bir metni okumaya ve zaman ayırmanın beyhude olduğu fikrinden kurtulmadan getirilen yüksek düzen öğretiminin daha ilk maddelerinde rekabet ve kalite gibi piyasa güçlerine hizmet etmek üzere iktidar ve sermayenin temsilcilerince yorumlanarak uygulanması beklenmektedir.

Üniversitenin sahip olması gereken eleştiri merkezi olma, ülke yönetiminde söz sahibi öznelardan biri olabilme, bu konumunu pekiştirmesi bakımından, yükseköğretimin finansmanı dolayımında yürütülen politikaların, kullanılan finansal kavramların ve araçların bu amaca uygun olup olmadığı ya da böyle bir amaca ulaşma konusunda ne derecede etkin olduğunun belirlenmesi gereklidir. Üniversitelerin demokrasiyi geliştiren kurumlar olarak işlev görmesinin önünde finansal açıdan doğrudan ya da dolaylı engel olabilecek durumların saptanması yaşamsal bir nitelik kazanmaktadır.

Yükseköğretim Kanunu tasarısı üniversitelerde kendine yaşam bulması umudunu taşıdığımız bilimsel özgürlük, akademik, mali, idari özerklik gibi ilkeleri tümüyle dönüştürmeye, “buharlaştırmaya” yönelmektedir (Aksoy, 2012). Taslağın mali yönlerini ele alan Balaban ve Karahanoğulları (2013) yeni Yükseköğretim Kanununun üniversite konseyleri aracılığı ile üniversite harçları konusunda yeni düzenlemelerin getirilebileceğini ve harç miktarlarının yeniden düşünüleceği, kaynak çeşitlendirmesine ilişkin hükümlerin yeni sorunlara kaynaklık edeceğini belirtmektedirler.

Yükseköğretimde Yeni Liberal Eğitim Politikaları ve Etkileri

Dünyada yükseköğretimin finansmanında büyük bir değişimin olduğuna ilişkin olarak alanyazında neredeyse bütün ülkelerde değişik yazarlar tarafından yapılan çalışmalar bulunmaktadır (Tilak, 2002; John, Parsons, 2004; Jhonstone ve Marcucci, 2010; Heller, 2006, Asonuma, 2002). Ünal (1995)’ın da belirttiği gibi bu değişimin odak noktasını finansmanla ilgili düzenlemeler oluşturmaktadır.

Unesco (2009: 67), Jhonstone, Marcucci (2010) 21 yüzyılın ilk on yılında yükseköğretimin finansmanında iki fenomenin baskın olduğunu belirtmektedir. Birincisi yükseköğretimin ekonomik, bireysel ve demokratikleşme ve sosyal adalet bakımından toplumsal anlamda giderek artan bir öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. İkincisi de yükseköğretim maliyetlerinin anlamlı bir biçimde giderek artmasıdır. Kitleselleşme, demografik nedenler, ortaöğretimi tamamlayan öğrenci sayısının yüksek olması, yükseköğrenim görme isteği, eğitim ve araştırma faaliyetlerinin eğitim maliyetlerini giderek yukarı çektiğini belirtmektedir (Jhonstone, Marcucci, 2010). Artan eğitim maliyetlerine karşı biçimde ise kamu harcamalarının azaldığı bütün dünyada gözlenmektedir.

Heller (2006) ABD’de 1980’den 2003’e öğrenci sayısının 9.4 milyondan 12.3 milyon öğrenciye yükseldiğini ifade etmektedir. Devlet her ne kadar yükseköğretime desteği devam etse de öğrencilerin eğitim harcamalarındaki artışa kayıtsız kalmıştır. Eğitim maliyeti öğrenciye ve ailelerine yüklenmiştir.

Eğitimin metalaşması, onun değişim değeri için üretimini gerektirmiştir. Bir üretimin amacındaki dönüşüm, bu üretimi sağlayan tüm araç ve süreçlerin de değişimine yol açmaktadır. Kar ve hayırseverlik güdüsü ile yapılan eğitim, kamu desteğinin azalması ile de okulu bir pazaryerine, hayırseverlik ve rekabet/yarış yerine dönmüştür (Kurul, 2012: 338). Yeni liberal politikaların yükseköğretim kurumlarına olan etkilerine ilişkin olarak yarattığı olumsuz etkilerin iki temel alanda incelenebileceği söylenebilir. Bunlardan birincisi kaynak kısıntısının getirmiş olduğu sonuçlar ve ikincisi yükseköğretim kuruluşlarının ticarileşme sonucunda maruz kaldığı etkiler olarak ifade edilebilir. Jhonstone ve Marcucci (2010: 31) kaynak kısıntısının yükseköğretim üzerindeki etkilerini birkaç başlık altında ele almaktadır.

Bunlardan ilki yükseköğretimde üniversiteler ve diğer kurumlar üzerindeki etkileridir. Kalabalık derslikler ve konferans salonları, öğretim üyeleri üzerindeki yüksek ders yükü, yetersiz kütüphaneler, güncelliği olmayan bilgisayarlar ve iletişim araçları, bozulan fiziksel ortam, fakülte araştırmalarına daha az zaman ve destek ayırma, öğretme ve öğrenmede öngörülen kalite kayıpları ve burs kayıpları gibi konulardır.

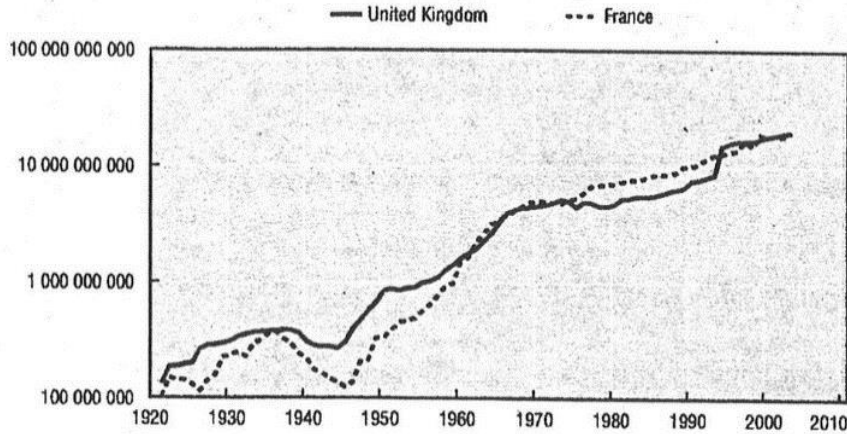
İkincisi ulusal yükseköğretim sistemi üzerindeki etkileridir. Kapasite kısıtlama, yetersiz düzenlemeler, finansal sıkıntılarla ülkelerdeki çok değerli fakültelerin kaybedilmesi ve küresel bilgi ekonomisine yetersiz katılımıdır.

Üçüncüsü, öğrencilerin okul harçları ile doğrudan doğruya karşı karşıya kalmaları, artan öğrenci maliyetleri, bunları karşılamak için çalışma gereksinimi ya da borç sarmalı içine girmeleridir. Öğrencilerin öğrenim maliyetlerini karşılayabilecekleri bir kaynak bulabilmeleri ancak şansa bağlıdır.

Öğrenciler, üniversite harcamalarının yol açtığı borç yükünden dolayı öğrenimlerini tamamlayamamaktadır. Kanada, İsveç, İngiltere ve ABD gibi zengin olan ülkelerde bile öğrencilerin öğrenimlerini yarıda bıraktığı görülmüştür (Jhonstone, Marcucci, 2010). Olssen ve Peters (2005: 325) yeni liberalizimin yükseköğretim üzerinde yaptığı etkileri şu şekilde ifade etmektedir:

1. Kolejyen veya demokratik yönetimin yatay yapısından, hiyerarşik model üzerine kurulmuş şirket yapısının getirdiği iş performansı ölçülerinin zorla uygulanması.
2. Piyasa ve devletin yeniden yapılanma girişimleri ve bunların yarattığı yeni talepleri karşılayabilme, giderek daha fazla uzmanlık içerdiğinden iş yükünün artması ve yönetimin belirli bir yolu dayatmasının yol açtığı sorunlar bu etkilerden bazılarıdır. Yeni liberal yapılanmanın getirdiği hiyerarşik yapılanma ile birlikte öğretme ve araştırma alanlarında aşırı çalışmanın getirdiği ilişkilerle, geleneksel anlayışa dayalı profesyonel özerklik erozyona uğramaktadır. Yeni liberalizm sistematik bir biçimde profesyonel özerklik anlayışının kavramlarındaki boşluklardan yararlanarak bu alanı yeniden yapılandırmaktadır.
3. Piyasa baskısı geleneksel anlayışta sahip olunan hakları artan bir şekilde çığnemekte ve yeniden düzenlemekte piyasa koşullarına uyarlamaktadır. Örneğin bazı bölümler ve akademik birimleri dışsal araştırma yardımlarını edinme gerekliliğinden söz edilmekte, yaz okulu açma gerekliliğinden konuşulmaktadır.

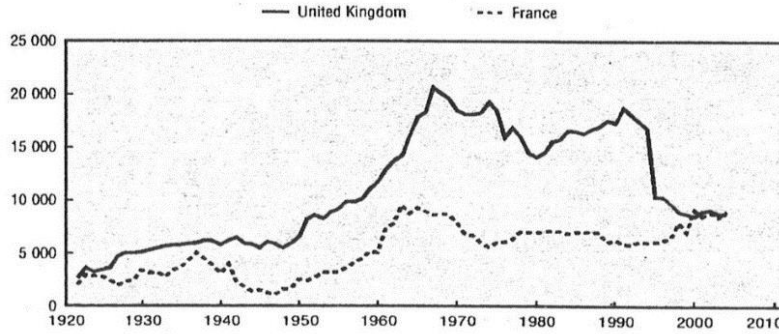
İngiltere ve Fransa'da üniversitelerin yaptığı harcamalara bakıldığında harcamaların sürekli bir artış gösterdiği söylenebilir. Carpentier (2009:235) 1929 ekonomik bunalımı ve İkinci Dünya Savaşı dönemlerinde yapılan harcamalarda azalmaların gözlemlendiğini ve üniversite harcamalarının, ekonomik yapıdaki değişikliklerden doğrudan etkilendiğini belirtmektedir.

Şekil 1. 1921-2003 Yılları Arasında İngiltere ve Fransa'da Üniversite Harcamaları Kaynak: Carpentier 2009:234.

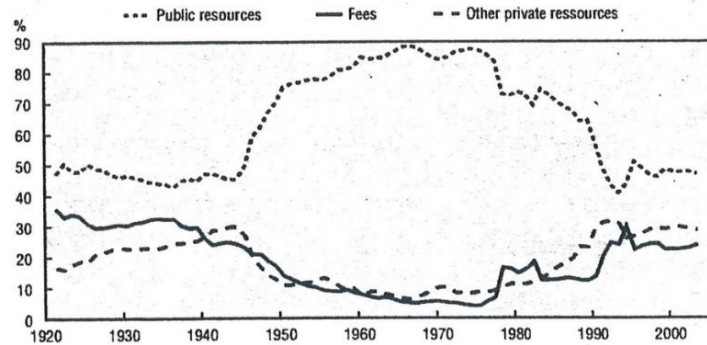
Carpentier (2009: 235) üniversitelere yapılan harcamalarda yıllara göre artışlar olduğunu ancak öğrenci başına düşen harcamaya miktarlarına bakıldığında dönemsel olarak değişiklikler olduğunu belirtmektedir. Birleşik Krallık'ta 1980'lerin ortalarından bu yana birbirini izleyen hükümetler, en azından söylem düzeyinde, neo-liberal politika düşüncesini benimsemiştir. Onlar eğitim kurumlarının piyasa disiplinine boyun eğmesi gerektiğini savunmuştur (Turner,

2008: 97). Piyasa mekanizmasının ortaya çıkışındaki hedefler, eğitimin devlet bütçesine maliyetini en aza indirme, daha az kaynak kullanma yoluyla kaynak kullanımının en uygun hale getirilmesi ve performansın daha fazla artırılmasıydı (Bernal, 2013: 56). 1970 yılı ve sonrasında İngiltere’de yükseköğretimle ilgili yapılan düzenlemelerle birlikte yükseköğretimde harçların arttığı ve yükseköğretimin özel finansmanının daha fazla tercih edilmeye başlandığı ve kamusal kaynaklarda azaltılmaya gidildiği dönemler olduğu görülmektedir. Şekil 2, yeni liberalizmin birçok ülkede yaptığı gibi İngiltere’deki yükseköğretime olan etkilerini göstermektedir.

Şekil 2. 1921-2003 Yılları arasında İngiltere ve Fransa’da Öğrenci Başına Harcamanın Gelişimi Kaynak: Carpentier 2009:235.

İngiltere’de 1990’lı yıllardan sonraki sert düşüş açık bir biçimde görülmektedir. İngiltere’deki üniversitelerin gelirlerine bakıldığında 1970’li yıllar ve sonrasında düzenli bir artışın olduğu aynı dönemde kamusal eğitim harcamalarının önceki artış ivmesini kaybettiği söylenebilir. Üniversitelerin gelir yapısına bakıldığında özel kaynaklardan elde edilen gelirlerin öğrenci harçlarından ve diğer özel kaynaklardan elde edildiği görülmektedir.

Şekil 3. İngiltere’de Üniversitelerde Elde Edilen Gelirlerin Kaynaklar Kaynak: Carpentier 2009:238.

İngiltere’de 1970’li yıllardan sonraki kamusal gelirlerin azalışı ve bu azalışın harçlara ve özel gelirlerle ikame edilmeye çalışılmasına rağmen bu azalışın telafi edilemediği Şekil 3’te açık bir biçimde gözlenmektedir.

Yükseköğretimde Ticarileşmenin Yarattığı Sonuçlar

Yükseköğrenimde ticarileşmenin yarattığı sonuçlar alanyazında şu başlıklar altında incelenmektedir:

Akademik Standartlarda Erozyon: Yüksek performans sergilemek isteyen üniversiteler, profesörleri atama ve prosedürlerinin uygunluğuna dikkat etmelidir. Bu kararı alanlar, yalnızca, adayın kurumun akademik hedefleri doğrultusundaki eğitim, araştırma ve diğer katkılarının niteliğini göz önünde bulundurmalıdır. Bir profesör, çok şirketten kaynak ayarlayabilir diye ya da bilimsel önemi az da olsa büyük karlar vaat eden bir proje yürütüyor diye işe alınmamalıdır. Profesörlerin ticari nedenlerle işe alındığı görüntüsü dahi, akademik kadronun moralini bozar ve üniversitenin üstün nitelikli araştırmaya ve eğitime değer vermediği fikrini doğurup okulun prestijini bozar (Bok, 2007: 106-107).

Akademik Camiaya Yönelik Zararlar: Ticarileşme akademik camiadaki meslektaşlık ilişkisinin ve güveninin altını oyup, önceden mevcut olmayan bölünme ve gerilimler yaratabilir. Geleneksel akademik görevler için büyük çaba sarf eden hocalar, yeni bir iş kuran ya da zamanının büyük kısmını danışmanlığa ayıran meslektaşlarına öfke duyacaktır. Beşeri bilimciler kendilerine yeterince değer verilmediğini düşünecektir. Akademik kadroyla idare arasında, patent gelirlerinin paylaşımı ya da bir hocanın kurduğu ama kısmen okulun fonladığı bir şirketin idaresi konularında çatışmalar baş gösterecektir. Üstlerini kendi fikirlerini çalıp, çıkar uğruna bir şirkete satmakla suçlayan lisansüstü öğrenciler çıkabilir (Bok, 2007: 112). Aksoy (2005: 5) yükseköğretimin uluslararası şirketlerin pazar olarak daha rahat kendilerine yer bulabildikleri bir eğitim düzeyini oluşturduğunu, eğitimin bir ihraç ürünü gibi uluslararası piyasalarda satılmaya başlanması, teknoloji ürünlerinin üniversiteler aracılığı ile sunulması gibi sebeplerle üniversitelerin kendilerine sorulmaksızın dış müdahalelerle yönlendirildiğini, üniversitelerin gelirlerinde projelerin giderek daha fazla ağırlık kazanması ile yükseköğretim sisteminde büyük bir değişimin yaşandığını ifade etmektedir.

Kamu Kaynaklarının Geri Çekilmesi ya da Azaltılması: düşüncenin ticari ya da başka mali kaynaklar tarafından ücretlendirilmesi gibi bir anlam ifade eder. Bu gerçekleştiği anda, akademisyen artık düşünmekte özgür olmaz ve “düzene göre düşünmesi” gerekir; hatta belki de kendisine düşünmesi için para verilen düşünceleri düşünmenin yollarını bulmaya ve istenen sonuçlara varmaya çalışması beklenir (Evans, 2007:4).

Üniversitenin İtibarına Yönelik Riskler: Ticari faaliyetler üniversitenin kamuoyu gözündeki konumunu da zedeleyebilir. ABD’de, geçtiğimiz kırk yılda, sadece devlete değil üniversite dahil her türlü kuruma yönelik güven azalmıştır. Hakikate ve öğrenmeye adanmış olan üniversitelerin de geleneksel olarak bu kategoriye girdiği düşünülür; ayrıca profesörler, özel sektörde benzer bir zekaya ve eğitime sahip kişiden çok daha az ücret alır (Bok, 2007:114).

Yeni Liberalizmin Türkiye Ekonomisine ve Yükseköğretime Etkileri

Türkiye’de yeni liberal yapısal dönüşüm veya uyum sürecinin fiili başlangıcını 24 Ocak 1980 tarihli kararlar ve Haziran ayında IMF ile yapılan üç yıllık stand-by

düzenlemesi oluşturmaktadır (Sönmez, 2009: 25). Boratav (2004: 148-149) 24 Ocak programının ana çizgisiyle 1988 yılının sonuna kadar damgasını vuran, baştan sona kadar “alternatifi yoktur” sloganıyla çok yoğun bir ideolojik kampanyayla halk kitlelerine ve kamuoyuna sunulan yeni liberal modelin 1970’li yıllarda IMF’nin dış tıkanma koşulları altında bunalan pek çok az gelişmiş ülkeye empoze ettiği istikrar politikası ile Dünya Bankası tarafından geliştirilen tipik yapısal uyum programlarının tüm bilinen unsurlarını gösterdiğini belirtmektedir. İktisadi anlamda yeni liberal politikaların etkilerini Balseven ve Önder (2009: 101) 1975-1999 ve 2000-2010 dönemi olarak ikili bir dönem içinde incelemekte, kamu kesimi reel harcamaları birinci dönemde sermayeye yapılan vergi harcaması kısıtı altında, ikinci dönemde ise, faiz yükünü karşılayabilmek için IMF politikaları kısıtı altında sürekli olarak baskılandığını ifade etmektedir. IMF kısıtı altındaki bütçesel uygulamanın genel felsefesini ve bütçenin milli gelir üzerindeki etkisini şöyle yorumlamak mümkündür (Balseven ve Önder, 2009:101): Bütçe bir yandan enflasyonun denetlenmesi, diğer yandan da borç faiz yükünün karşılanması için şiddetle baskılama aracı olarak kullanılmıştır. Bu görüntüsüyle bütçenin milli gelire ve toplumsal kalkınmaya katkı yerine, kamu hizmetlerini asgari düzeye çekerek, faiz ödemelerine ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. 12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra neredeyse birçok alanda olduğu gibi yükseköğretimin 1981 yılında çıkarılan 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu ile yeniden düzenlenmiş ve günümüze kadar gelen süreci oluşturmuştur.

Hatipoğlu (2001:342) yeni düzenlemelerle üniversitenin iki önemli yitimleri olduğunu ifade etmektedir. Bunlardan birincisi eğitim ve öğretimin yeni yasal düzenlemelerde öncelikli hale gelmesi, diğeri ise özerkliklerini yitirmeleri olduğunu ifade etmektedir. 1919’da başlayan, 1933’te yeniden kuruluş aşamasında yitirilmiş, on üç yıl sonra 1946 yılında Hasan Ali Yücel’in Milli Eğitim Bakanlığı döneminde 18.06.1946 günlü ve 4936 sayılı yasayla üniversiteler, yönetsel ve bilimsel yönden özerk kılınmışlardır. İşte bu kazanım 1960’da ve 1973’te genişlediği halde, 1981’de bütünüyle yitirilmiştir (Hatipoğlu, 2000:342).

1947 yılında 4936 Sayılı Kanunla ilk defa kullanılmaya başlayan döner sermaye kavramının 1980 yılından sonra kapsamının genişletildiği, üniversitelerin gelir yaratma düzeyinin giderek artan bir biçimde devam ettiği söylenebilir. İlerleyen yıllarda döner sermaye gelirlerine ilişkin yasada değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin döner sermaye kapsamında elde edilecek gelirlerin birçok farklı alanda kullanılabilmesinin önünün açıldığı düzenlemeler olduğu görülmektedir. Aynı zamanda üniversitelerin bilimsel araştırmaları finanse etmek için % 5’lik bir payın Bilimsel Araştırma Projeleri birimi tarafından üniversite yönetiminin kullanabilmesinin yasal zemini oluşturulmuştur. YÖK tarafından 1998 yılında hazırlanan “Türk Yükseköğretiminin Bugünü” isimli raporda idari ve mali sistemin çağdaş gelişmelere uygun, köklü bir şekilde yeniden ele alınmasının zorunlu hale geldiği ifade edilerek; ülkemizde uygulanmakta olan, bir önceki yıla göre pazarlık ve anlaşma ile artırılan ve çok sayıda kalemden oluşan klasik bütçe sisteminin artık en verimsiz sistem olduğunun kabul edilmiştir. Raporda gelişmiş ülkelerdeki üniversitelerin tümünde, tek kalemde tahsisi öngörülen torba bütçe sistemi uygulandığı vurgulanmaktadır (YÖK, 1998: 59).

Üniversitelerin bütçelerinde kamu kaynakları oranlarının azalmasıyla birlikte üniversiteler kendi kaynaklarını yaratmaya koyulmuş ürettikleri bilgiyi yaymak yerine bilgiyi piyasaya sunan ve satan bir meta olarak yaklaşmaya başlamıştır. Böylece üniversitelerde hangi derslerin okutulacağını, hangi programların açılacağını ve kapatılacağını, hangi araştırmaların destekleneceğini belirleyen güç piyasa olmuştur. Örneğin 2007 yılında yükseköğretim programları içerisinde felsefe bölümü 30 vakıf üniversitesi içinde sadece dört vakıf üniversitesinde 80 öğrenciyle yaşam mücadelesi vermektedir (Özdem, 2008:117).

2003 yılında kabul edilen 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ile ilgili kanunla Türkiye’de mali yönetime ilişkin önemli kararlar alındığı, bütçe sisteminin, bütçe kalemlerinde köklü değişikliklere gittiği görülmektedir. Güzelsarı (2008) dönüşümü kitabında bütün yönleriyle ele almıştır. 5018 sayılı kanunla birlikte performansa dayalı bir yapının kurulmak istendiği görülmektedir. Yasa ile birlikte bütçe sınıflandırmalarının değiştirilip yeni kavramların kullanıldığı görülmektedir. Karakütük (2012: 328) yeni bütçe kodlamasına geçme gerekçeleri olarak kurumsal kodlamayla program sorumlularının saptanmasına olanak vermesi, işlevsel sınıflandırmayı sağlaması, uluslararası karşılaştırmalara, ölçme ve çözümlemeye olanak vermesi, edime (performansa) dayalı bütçeye temel oluşturabilmesi ve parasal saydamlığın ve hesap verebilirliğin sağlanması olarak vurgulanması yanında asıl amacın IMF ve Dünya Bankası’nın, Türkiye’nin parasal yöntemini izleyebilmeleri ve yönlendirebilmelerinin olduğunu belirtmektedir.

Bu çalışmanın amacı Türkiye yükseköğretim sisteminin finansal kaynak tahsisi, kullanımı ve finansman politikaları ile 1980’li yıllardan sonra izlenen yeni liberal yaklaşımların, eşitlikçi demokratik toplum idealleri çatışması çerçevesinde çözümlenmesi ve yorumlanmasıdır

Yöntem

Türkiye yükseköğretim sistemindeki finansal kaynak tahsisi, kullanımı ve finansman politikalarındaki değişimleri ve bu değişimlerin üniversitelere yansımalarının ortaya konması amaçlayan bu çalışmada tarama modeli temel alınmıştır. Bu amaca yönelik olarak hem üniversitelerin finansmanına ilişkin özellikle sayısal verilerin incelenip analiz edilmesi, hem de finansman politikalarının üniversiteye yansımalarının ortaya konulması gerekmiştir. Dolayısıyla araştırma iki boyutlu veri toplama ve analizi süreçlerini gerektirmektedir. Bunlardan biri yükseköğretimin finansmanına ilişkin durumu ortaya koymaya yönelik olan kaynak ve belge taraması, diğeri finansman politikalarının üniversiteye etkisini ortaya koymaya yönelik üniversite yöneticileriyle yapılan derinlemesine görüşmelerdir. Araştırmanın nitel kısmında, üniversite yöneticilerinin gözlem ve deneyimleri çerçevesinde yükseköğretimin finansman politikaları, finansman tahsisi, kaynak kullanımlarının nasıl gerçekleştiği ve bu süreçlerin nasıl işlediğini tespit etmek amaçlanmıştır. Çünkü finansman politikalarının etkilerinin ortaya konabilmesi için uygulama süreci ve sonuçları hakkında bilgi sahibi olmak gereklidir. Üniversite yöneticilerinin görüşlerine dayalı olarak, finansman politikalarının üniversiteye yansımalarının nasıl olduğu, bu yansımaların farklı boyutları, üniversitelerin karşılaştıkları sorunları nasıl yorumlayıp ne gibi tepkiler verdikleri ayrıntılı bir şekilde ortaya konması mümkün olabilir.

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapmış olduğu yükseköğretim harcamalarından 1939-1940-1941-1943 1967-1969-1973-1979 yıllarına ait kesin hesap bütçe kanunlarına ulaşılamaması nedeniyle ilgili yıllar geometrik artış yöntemi (bileşik faiz formülü) kullanılarak hesaplanmıştır (Karakütük, 2012:269).

Harcama kalemlerindeki değişimin doğru, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir biçimde analiz edilmesi için 2005 yılı sabit alınarak hesaplamalar yapılmıştır. 2005 yılının Türkiye'de fiyatlar genel seviyesinin ve enflasyonun diğer yıllara göre daha istikrarlı bir yıl olduğu için seçilmiştir. 1938 yılı bazlı Tüketici Fiyat Endeksleri 2005 yılına dönüştürülmüştür. Dönüştürme için 2005 yılı Tüketici Fiyat Endeksi baz yıl alınarak, 1938 yılından 2012 yılına kadar bütün yılların endeksi 2005 yılı endeksinde bölünmüştür (Karakütük 2012:391). Cari harcamalar ve transfer harcamaları TÜFE baz alınarak sabit fiyatlara çevrilmiştir. Yatırım harcamaları ise Toptan Eşya Fiyat Endeksi (TEFE) baz alınarak sabit fiyatlara çevrilmiştir. TEFE EK 4'te verilmiştir. Araştırmanın bu kısmında, daha çok belge inceleme ve hesaplama ile elde edilen bulgular ortaya koymuştur. Öğrenci başına düşen harcamalar, 1986-2012 yılları arasındaki yükseköğretim harcama miktarları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Öğrenci sayılarına Lisans ve Önlisans Açık Öğretim Fakültesi öğrenci sayılarını içermemektedir. İkinci öğretim ve yüksek lisans, doktora öğrenci sayıları dahil edilmiştir.

Çalışma Evreni ve Çalışma Grubu

Nitel araştırmalarda örneklem belirlemede temel amaç araştırmanın amacına yönelik olarak olabildiğinde kapsamlı bilgi sağlayabilecek olan kişilere ulaşılmasıdır. Dolayısıyla nitel araştırmalarda önemli olan araştırma örneklemine olabildiğince çok sayıda katılımcının dahil edilmesi değil araştırma konusunda en kapsamlı bilgi veya deneyimlere sahip kişilerin dahil edilmesidir. Bundan dolayı olasılık temelli örnekleme yöntemleri değil araştırmanın amacına uygun, diğer bir ifadeyle amaçlı seçim yoluyla örneklemin belirlenmesine çalışılmaktadır.

Çizelge 1. Araştırmaya Katılan Yöneticiler İle İlgili Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Görevi	Bağlı Olduğu Üniversite
Y1	Erkek	Dekan (Bir Önceki)	A Üniversitesi
Y2	Erkek	Rektör Yardımcısı	A Üniversitesi
Y3	Erkek	Dekan	A Üniversitesi
Y4	Kadın	Dekan	B Üniversitesi
Y5	Kadın	Dekan Vekili	B Üniversitesi
Y6	Kadın	Dekan(Bir Önceki)	B Üniversitesi
Y7	Erkek	Dekan	B Üniversitesi
Y8	Kadın	Dekan	C Üniversitesi
Y9	Erkek	Dekan Yardımcısı	C Üniversitesi
Y10	Kadın	Fakülte Sekreteri	C Üniversitesi
Y11	Erkek	Rektör Yardımcısı	C Üniversitesi

Y12	Erkek	Dekan	C Üniversitesi
Y13	Erkek	Dekan	C Üniversitesi
Y14	Erkek	Dekan	C Üniversitesi
Y15	Erkek	Dekan	D Üniversitesi
Y16	Erkek	Dekan	D Üniversitesi
Y17	Erkek	Dekan Yardımcısı	E Üniversitesi
Y18	Erkek	Dekan Yardımcısı	E Üniversitesi
Y19	Erkek	Dekan Yardımcısı	E Üniversitesi
Y20	Erkek	Dekan	E Üniversitesi
Y21	Erkek	Dekan	E Üniversitesi
Y22	Erkek	Dekan	E Üniversitesi
Y23	Erkek	Dekan	F Üniversitesi
Y24	Erkek	Dekan	F Üniversitesi
Y25	Erkek	Dekan	F Üniversitesi
Y26	Erkek	Rektör	G Üniversitesi

Derinlemesine görüşmeler üniversitelerin rektör, rektör yardımcıları, dekanları ve dekan yardımcılarının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda gerekli izin, onay ve randevular alınmıştır. Görüşmelerden önce üniversite yöneticilerinden ses kaydı yapılması için izin istenmiştir. Bu isteğe 26 katılımcıdan sadece dokuzu (9) olumsuz cevap vermiş ve bu katılımcıların görüşleri araştırmacı tarafından yazılı olarak not alınmıştır. Yazılı not alınan üniversite yöneticilerine tutulan notlar tekrar gönderilerek itiraz ettikleri noktalar olup olmadığı sorulmuştur. Katılımcılara mülakat öncesinde kimlik bilgilerinin gizli tutulacağı da belirtilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtları (katılımcıların hassasiyetleri de göz önüne alınarak) bizzat araştırmacı tarafından deşifre edilerek metne aktarılmıştır. 26 görüşmeci ile 19 saat görüşme yapılmış, bu görüşmelerin deşifre edilmesi ile 127 sayfalık bir görüşme metni esas alınmıştır.

Üniversitelerin yapmış olduğu nominal harcama rakamları sabit fiyatlara çevrilerek kullanılmıştır. Öte yandan seri analizleri için logaritmik kalıp kullanılmıştır. Bu çerçevede $Y=a b^x$ denkleminde göre Y ve X değişkenleri ile ilgili verilerden biri aritmetik seri diğeri geometrik seri özelliği taşıdığından analizler bu doğrultuda yapılmıştır. Burada Y yarı logaritmik olan değerleri, X ise aritmetik bir dizi olan yılları göstermektedir (Karakütük, 2012:295).

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapmış olduğu yükseköğretim harcamalarından 1939-1940-1941-1943 1967-1969-1973-1979 yıllarına ait kesin hesap bütçe kanunlarına ulaşamaması nedeniyle ilgili yıllar geometrik artış yöntemi (bileşik faiz formülü) kullanılarak hesaplanmıştır (Karakütük, 2012:269).

Harcama kalemlerindeki değişimin doğru, ölçülebilir ve karşılaştırılabilir biçimde analiz edilmesi için 2005 yılı sabit alınarak hesaplamalar yapılmıştır. 2005 yılının Türkiye'de fiyatlar genel seviyesinin ve enflasyonun diğer yıllara göre daha istikrarlı bir yıl olduğu için seçilmiştir. Görüşme formlarından elde

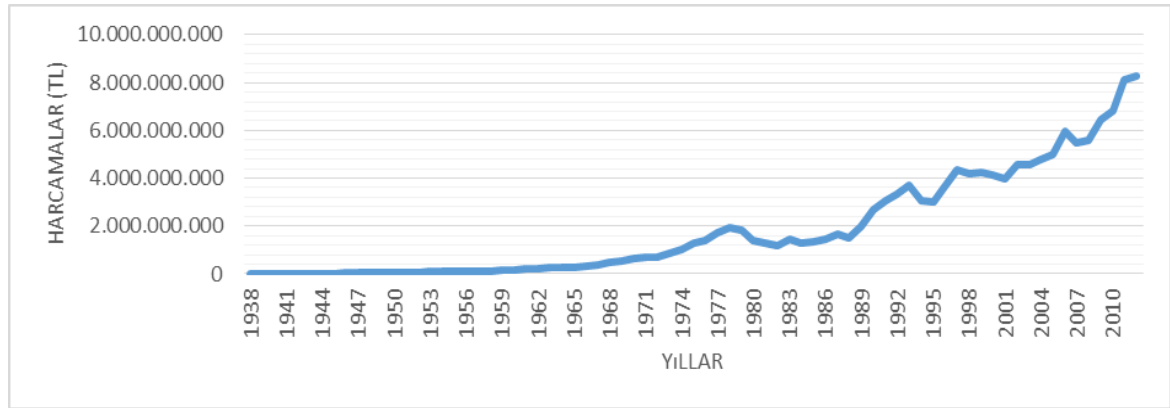
edilen verilerin analizinde nitel veri analizi tekniklerinden biri olan içerik analizi ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır.

Bulgular ve Yorum

Türkiye’de Üniversite Harcamalarının Zamansal Değişimine İlişkin Bulgular ve Yorum

Türkiye’de yapılan üniversite harcamalarının değerlendirilmesi için öncelikle 1938-2012 yılları arasında yapılan harcamalar grafik yardımıyla zamansal olarak ortaya konmuştur. Harcamaların 1980 öncesinde ve sonrasında karşılaştırılması için iki dönemli olarak 1938-1980, 1981-2012 yılları arası temel alınarak, iki dönemli karşılaştırma yapılmıştır. Harcamalarda izlenen bu yönetime üniversitelerin gelirlerindeki artış oranlarının karşılaştırılması için de başvurulmuştur. Bunun yanında öğrenci sayılarının artış oranı ve öğrenci başına yapılan harcamalara yer verilmiştir.

Aşağıdaki grafikte 1938-2012 yılları arasında Türkiye’de yükseköğretime yapılan harcamalar cari ve sabit fiyatlarla (2005=100) verilmiştir.

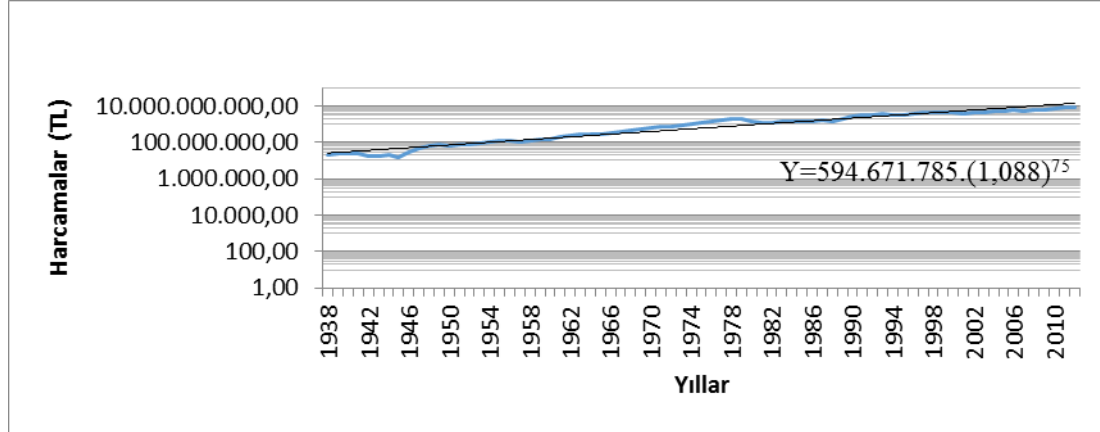

Şekil 4. Türkiye’de Üniversitelere 1938-2012 Yılları Arasında Yapılan Kamusal Harcamaların Zamansal Değişimi

Alanyazında yer verilen Carpentier (2009:231-245)’in İngiltere ve Fransa’nın yükseköğretim harcamalarını karşılaştırdığı Şekil 1’de yer alan grafikte, Türkiye’deki yükseköğretim harcamalarının verildiği Şekil 4 ile karşılaştırıldığında, Türkiye’deki ekonomik dalgalanmaların yükseköğretim harcamalarına doğrudan yansıdığı kolaylıkla söylenebilir. 1960-1979 yılları arasında düzenli bir artışın olduğu görülürken 1980’li yıllardan 1985’li yıllara kadar yükseköğretim harcamalarında düşmeler yaşanmıştır. Bu dönem aynı zamanda Türkiye’de ekonomi politikası olarak, yeni liberal politikaların uygulanmaya başladığı yıllardır. Grafik özellikle Türkiye’de 1994’te, 2001 yılında yaşanan ekonomik krizlerin yarattığı harcama düşüşlerini de göstermektedir. Dönemin ekonomik dalgalanmalarından üniversiteler harcama miktarları açısından doğrudan etkilenmişlerdir. Bu durum Carpentier (2009: 231-245) in

İngiltere ve Fransa için yapmış olduğu değerlendirmelerle benzerlik göstermektedir. Ekonomik dalgalanmalar İngiltere ve Fransa’da yükseköğretim harcamalarında düşüşlere neden olmuştur.

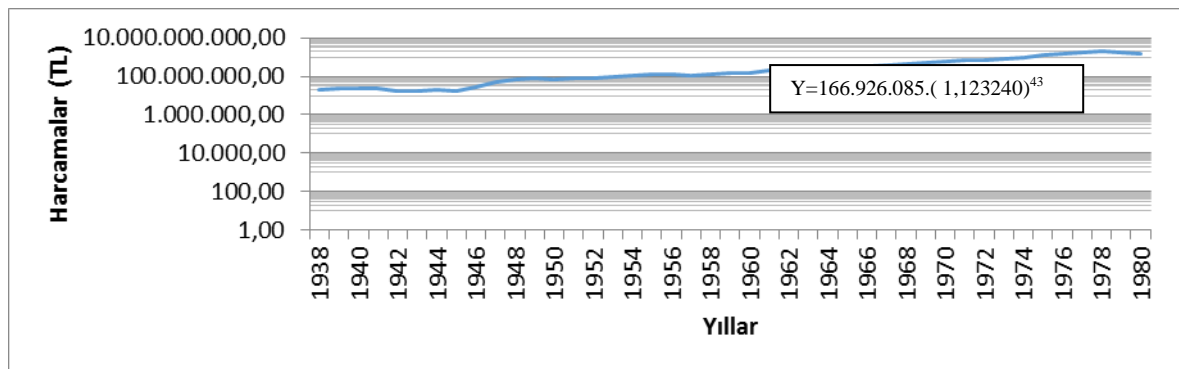
1938-2012 yılları arasında Türkiye’de üniversite harcamalarının yıllık ortalama % 8,8 oranında arttığı görülmektedir. Şekil 5’te bu artışın grafiği verilmiştir.

Şekil 5. 1938-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Yükseköğretim Harcamalarının Zamansal Değişimi (2005=100)

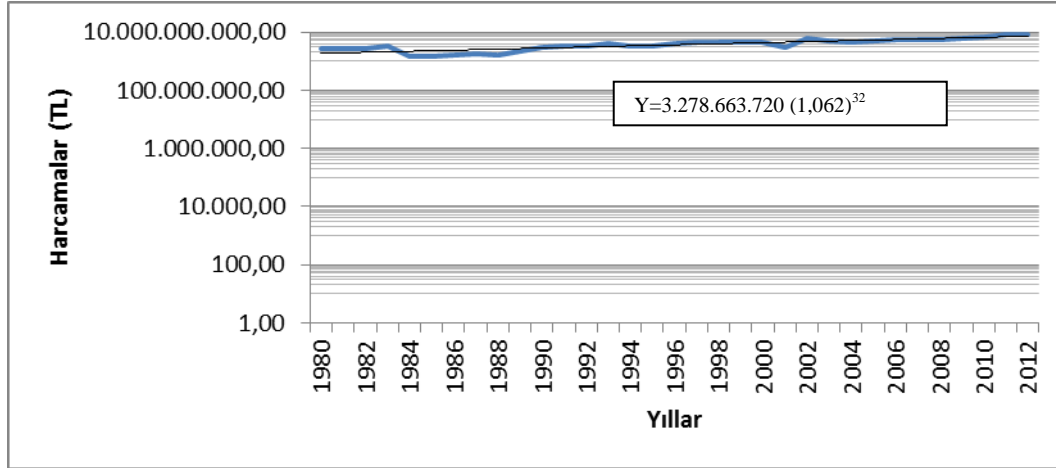
Şekil 5’de Türkiye’de 1938 yılından 2012 yılına kadar yapılan yükseköğretim harcamaları bir tek bir eğri üzerinde gösterilmiştir. Türkiye’de özellikle 1980 sonrası yükseköğretim harcamalarındaki artış oranının daha önceki yıllarla karşılaştırılabilmesi için 1938-2012 yılları arasındaki harcamalar iki döneme bölünerek analiz edilmiştir. Buna göre 1938-1980 yılları arasında yükseköğretime yapılan harcamalar ile 1981-2012 yılları arasındaki harcamaların artış oranları karşılaştırılmıştır.

Türkiye’de 1938 yılından 1980 yılına kadar yükseköğretimde yapılan harcamalar yıllık ortalama % 12,3 oranında arttığı görülmektedir. Şekil 6’te bu artışın grafiği verilmiştir.

Şekil 6. 1938-1980 Yılları Arasında Türkiye’de Kamu Üniversitelerinin Harcamalarının (TL) Zamansal Gelişimi

1981-2012 yılları arasında Türkiye’de yükseköğretim harcamaları artış oranının yıllık ortalama % 6,2 oranında arttığı görülmektedir. Şekil 7’de bu artışın eğim grafiği verilmiştir.

Şekil 7. 1981-2012 Yılları Arasında Kamu Üniversitelerinde Yapılan Kamusal Harcamaların Zamansal Gelişimi

Türkiye’de yükseköğretim harcamalarının 1938-1980 ve 1981-2012 yılları arasında iki dönem karşılaştırıldığında artış oranının ilk döneme göre neredeyse yarıya yakın düştüğü görülmektedir. 1938-1980 yılları arasında % 12,3 olan yükseköğretim harcamaları artış oranı 1981-2012 yılları arasında % 6,2 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Şekil 6 ve Şekil 7 karşılaştırıldığında 1938-1980 yılları arasındaki yükseköğretim harcamaları grafiği eğiminin 1981-2012 yılları arasındaki yükseköğretim harcamaları grafiği eğiminden daha fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye’de Üniversite Harcamalarının Zamansal Değişimine İlişkin Bulgular ve Yorum

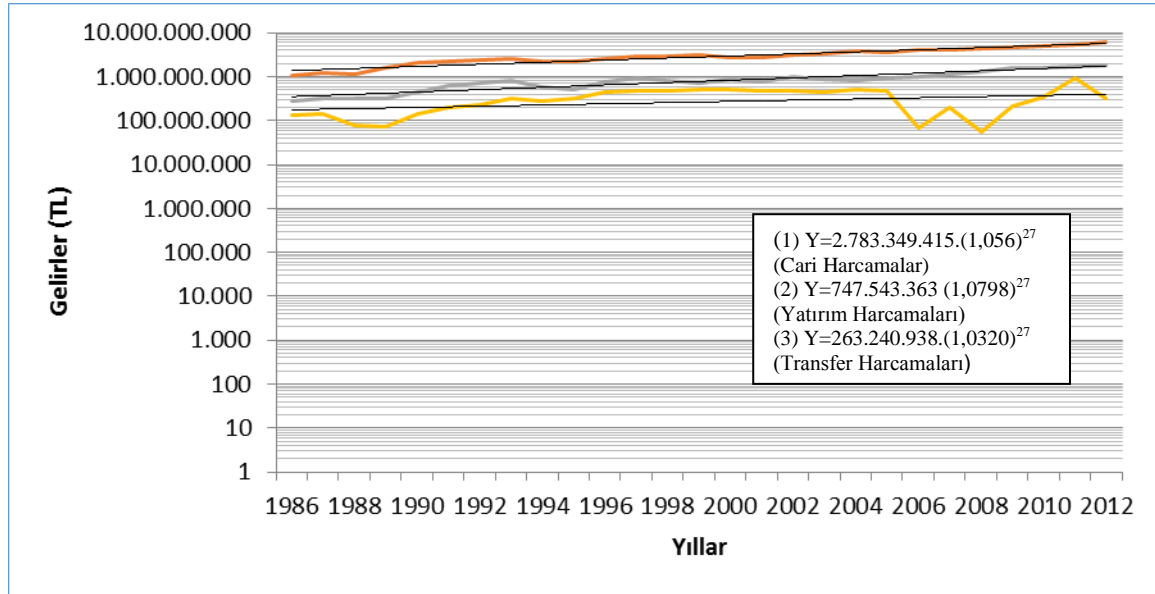
1981-2012 yılları arasında Türkiye’de yapılan yükseköğretim harcamalarının artışında bir önceki döneme göre yaşanan düşüşün belirlenmesinden sonra, bu düşüşün özellikle hangi harcama türlerinde (cari, sermaye, transfer) olduğu büyük önem kazanmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de 1980 sonrasında cari, sermaye ve transfer harcamalarının artış oranları hesaplanmıştır.

1986 yılından 2012 yılına kadar Türkiye’de yükseköğretim cari harcamaları yıllık ortalama % 5,6 oranında arttığı görülmektedir. Âdem (1977: 59) Türkiye’de 1960-1972 yılları arasında cari harcamaların ortalama % 11,3 oranında arttığını

belirlemiştir. Toplam yükseköğretim harcamalarının 1938-1980 yılları arasındaki zamansal değişimi ile benzer bir sonucun ortaya çıktığı ve özellikle cari harcamalarda belirgin bir kesintiye gidildiği görülmektedir.

Türkiye’de 1986 yılından 2012 yılına kadar yükseköğretimde yapılan yatırım harcamalarının yıllık ortalama % 7,9 oranında arttığı görülmektedir.

1986 yılından 2012 yılına gelindiğinde Türkiye’de yükseköğretimde yapılan transfer harcamalarında yıllık ortalama % 3,2 oranında artış olduğu görülmektedir. Şekil 8’de Türkiye’de 1986-2012 yılları arasında üniversitelerde yapılan cari, yatırım, transfer harcamaları gösterilmiştir. Özellikle 2005 yılı sonrasında transfer harcamalarındaki belirgin azalışlar yaşanmıştır.

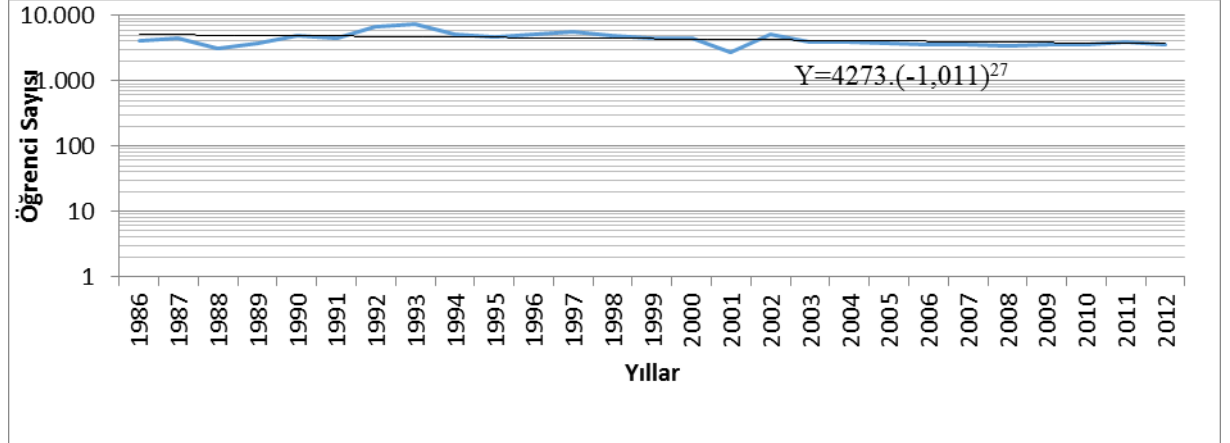

Şekil 8. 1986-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Yükseköğretimde Yapılan (1) Cari, (2) Yatırım (Sermaye), (3) Transfer Harcamalarının Zamansal Gelişimi.

1980 sonrası yükseköğretimde yapılan cari, yatırım, sermaye harcamalarındaki değişimin ortaya konması ve karşılaştırılmasından sonra, öğrenci başına düşen toplam yükseköğretim harcamaları miktarının zamansal değişimi yükseköğretimde izlenen politikalar konusunda önemli ipuçları vermektedir.

Öğrenci başına düşen yükseköğretim harcamasının 1986’da 4.165 TL iken bu rakamın 2012 yılında 3.516 TL’ye gerilediği görülmektedir. Carpentier (2009:231-245)’in çalışmasına benzer biçimde Türkiye’de 1986’dan günümüze bakıldığında Fransa ve İngiltere’de olduğu gibi öğrenci başına düşen harcamaların sürekli düşüş bir eğilim içinde olduğu söylenebilir.

Şekil 9. Türkiye’de 1986-2012 Yılları Arasında Öğrenci Başına Düşen

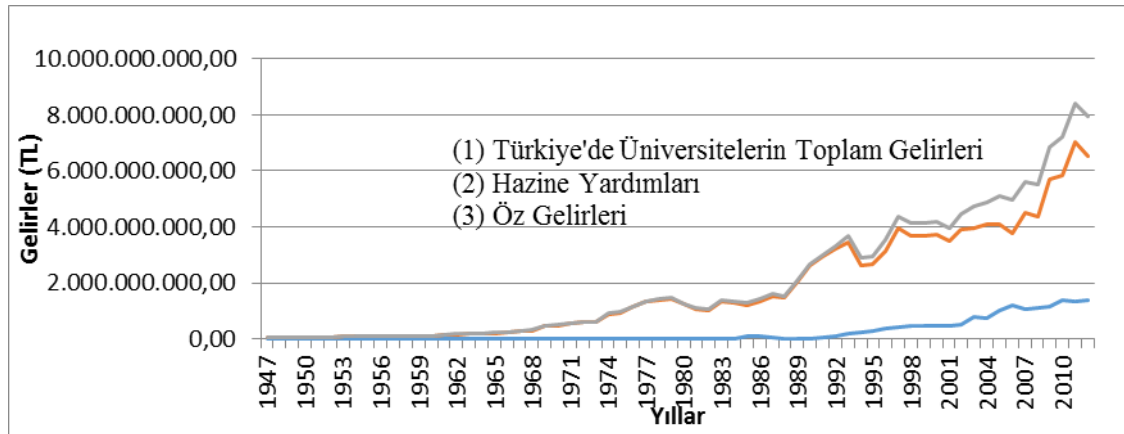

Harcamaların Zamansal Değişimi

Şekil 9’da Türkiye’de öğrenci başına düşen harcama miktarlarındaki düşüş açık bir biçimde söylenebilir. 1986-2012 yılları arasında öğrenci başına düşen harcamanın yıllık ortalama % 1,1 oranında düştüğü görülmektedir. Belirgin bir yükselmenin olduğu 1988-1990’lı yıllarda öğrenci sayısının düşmesi nedeniyle öğrenci başına harcamanın arttığı anlaşılmaktadır.

Türkiye’de 1947-2012 Yılları Arasında Üniversite Gelirlerinin Zamansal Gelişimi

Üniversitelerin gelirleri Türkiye’de 1947 yılından 2012 yılına kadar olan görünüm Şekil 10’da verilmiştir.

Şekil 10. 1947-2012 Yılları Arasında Üniversitelerin Elde Ettiği Gelirlerin Zamansal Gelişimi

Şekil 10’da Türkiye’de özellikle 1990’lı yıllardan sonra üniversitelerin öz gelirlerindeki artış görülmektedir.

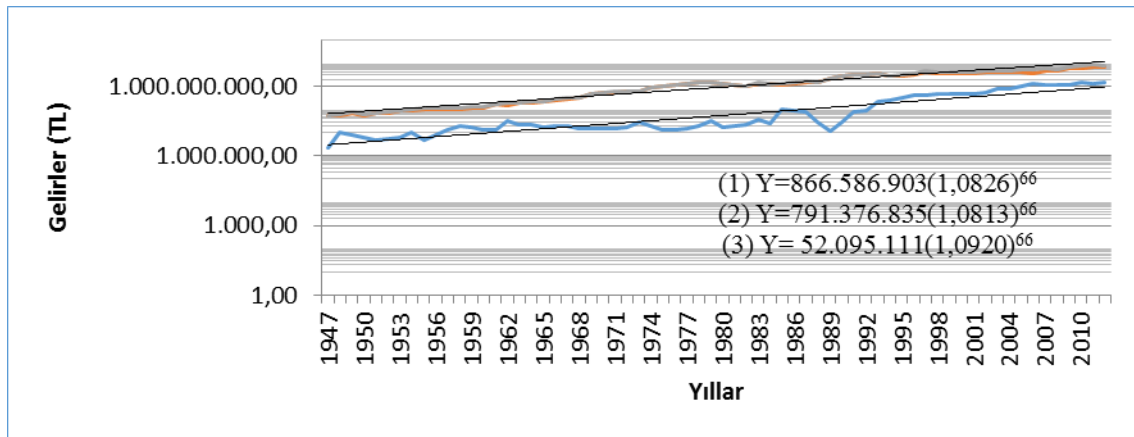
Üniversite gelirlerinin ortaya konmasından sonra öz gelirlerin, hazine yardımlarının ve toplam gelir miktarının yıllık ortalama artış oranları hesaplanmıştır

Türkiye’de 1947-2012 yılları arasında Üniversite öz gelirlerinin yıllık ortalama % 9,2 oranında arttığı görülmektedir. Bu artış harcamaların karşılaştırılmasında yapıldığı gibi 1980 öncesi ve sonrasına bakıldığında; 1947-1980 aralığında öz gelirlerin % 4.2 oranında arttığı, 1981-2012 yılları arasında ise % 16 oranında arttığı görülmektedir. Bu durum Şekil 10’da da görülmektedir. 1980-2012 yılları arasında üniversite öz gelirlerinin 1947-1980 yıllarına göre dört kat daha fazla arttığı görülmektedir. Bu durum üniversitelerin kaynak kısıntısı nedeniyle 1980 sonrasında bütçe dışı kaynaklara (döner sermaye, proje vb.) daha fazla yöneldiğini göstermektedir.

Türkiye’de 1947-2012 yılları arasında üniversitelere yapılan hazine yardımının yıllık ortalama % 8,1 oranında arttığı görülmektedir. Yükseköğretimdeki kamusal harcamaların kaynağını belirleme konusunda temel göstergelerinden biri olan hazine yardımlarının 1980 öncesi ve sonrasında karşılaştırıldığında; 1947-1980 yılları arasında üniversitelere yapılan hazine yardımlarının zamansal değişimine bakıldığında bu dönemde yıllık ortalama % 11,3 oranında artışın olduğu görülmektedir.

1980-2012 yılları arasında üniversitelere yapılan hazine yardımlarının zamansal değişimine bakıldığında yıllık ortalama % 5,6 oranında arttığı gözlenmektedir. Bu da 1980-2012 yılları arasında üniversitelere yapılan kamusal desteğin artışında bir önceki döneme göre (1947-1980) yarı yarıya bir düşüşün olduğu görülmektedir.

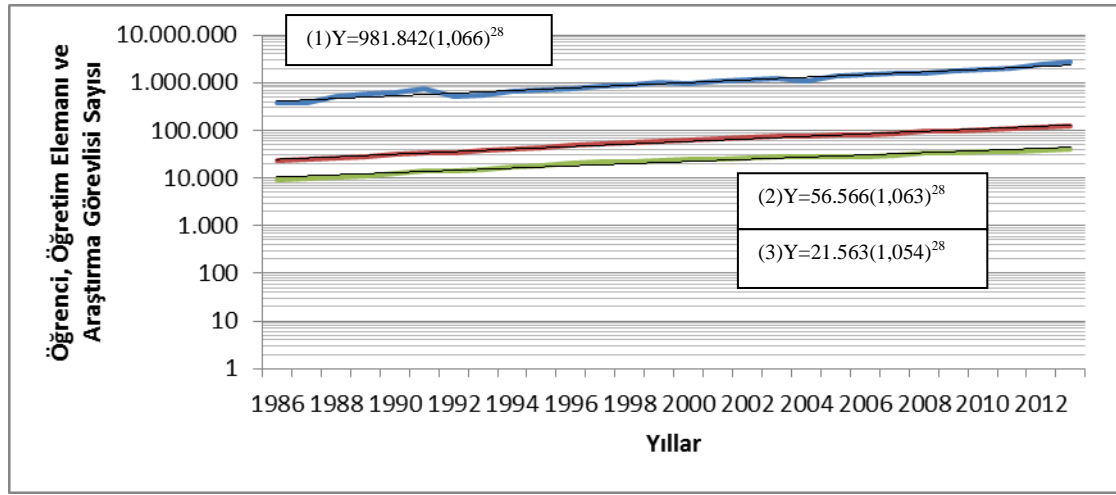
Türkiye’de 1947-2012 yılları arasında üniversitelerin toplam gelirlerinin % 8,2 oranında arttığı görülmektedir. Şekil 11’de 1947-2012 yılları arasında toplam gelirlerin, hazine yardımlarının ve öz gelirlerinin zamansal değişimini göstermektedir.

Şekil 11. Türkiye’de Üniversitelerin (1) Toplam Gelir, (2) Hazine Yardımı ve (3) Öz Gelirlerinin Zamansal Değişimi

Şekil 11’de öz gelirlerdeki artışın toplam gelir ve hazine yardımına göre eğiminin daha fazla olduğu görülmektedir.

Araştırma görevlilerinin 1986 yılından günümüze artış oranına bakıldığında artış oranının % 5,4 olduğu görülmektedir. Bu oran Türkiye’de artan öğrenci talebine rağmen, yükseköğretimde gerektiği kadar araştırma görevlisi alınamadığını ortaya koymaktadır. Şekil 12’de Türkiye’de 1986-2012 yılları arasında üniversitelerde, öğrenci sayısı, öğretim elemanı sayısı ve araştırma görevlileri sayısının zamansal değişimi grafikte gösterilmiştir.

Şekil 12. Türkiye’de 1986-2013 Yılları Arasında Üniversitelerde (1) Öğrenci Sayısı, (2) Öğretim Elemanı Sayısı, (3) Araştırma Görevlileri Sayısının Zamansal Değişimi

1986-2013 yılları arasında üniversitelerdeki öğrenci sayısının yıllık ortalama % 6,6 oranında arttığı görülmektedir. Türkiye’de öğretim elemanlarının 1986’dan bugüne değişimine bakıldığında yükseköğretim öğrenci sayısındaki artıştan geride kaldığı görülmektedir. Öğrenci sayısı yıllık ortalama % 6,6 oranında artarken, öğretim elemanı sayısının yıllık ortalama % 6,3 oranında arttığı görülmektedir.

Türkiye’de de batı ülkelerine benzer biçimde öğrenci sayılarındaki artış ile bağlantılı olarak yükseköğretimde kaynak tahsisi yapılmadığı, harcama miktarlarında yeterli artışın yapılamaması yanında, yükseköğretimin nitelikli olarak sürdürülmesinin temel faktörleri olan öğretim elemanları sayısında da gerekli sayıya ulaşamadığı söylenebilir. Özellikle araştırma görevlisi sayısının artış oranının düşük seviyelerde olması geleceğe ilişkin olumlu kestirimler yapabilmenin önüne geçmektedir. Âdem (1977: 147) 1960-1974 yılları arasında yükseköğretimde öğretim elemanı sayısının yıllık ortalama % 8,2 arttığını belirtmektedir. 1986-2013 dönemleri arasında bu oranın % 6,3 olduğu göz önüne alındığında personel harcamaları konusunda kısıntıya gidildiği ortaya çıkmaktadır. 1960-1974 yılları arasında yükseköğretimde öğrenci sayısının yıllık ortalama %

10,5 düzeyinde arttığı görülmektedir (Âdem, 1977:147). 1986-2015 dönemi için bu oranın % 6,6 düzeyinde gerçekleştiği göz önüne alındığında yükseköğretimde öğrenci sayısındaki artış ivmesini kaybetmiştir.

Türkiye’de Yükseköğretimin Finansmanında Yaşanan Gelişmelere İlişkin Görüşmelerden Ortaya Çıkan Bulgular

Araştırmanın temel amaçlarından biri olan yükseköğretim finansmanındaki temel gelişmeler bağlamında Türkiye’de üniversitelerin finansman kaynakları konusunda, geçmiş yıllarda üniversitelerin/fakültelerin yapmış olduğu harcamalarla ilgili olarak üniversite yöneticilerine sorulan sorulara verilen yanıtlardan yola çıkılarak önem arz eden gelir kaynaklarının şunlar olduğu saptanmıştır.

Üniversite ve Fakülte Bütçelerinin Belirlenme Süreçleri

Üniversite ve fakülte bütçelerinin belirlenmesi konusunun birçok faktöre bağlı olduğu görülmektedir. Belirli büyüklüklerin bütçelerin belirlenmesinde önemli olduğunu söyleyen üniversite yöneticileri yanında bu durumla ilgili önceden belirli kuralların belirlenmediği ve subjektif birçok faktörün bu noktada etkili olduğu görüşmeler bağlamında söylenebilir.

Aşağıda belirtilen olgu ve durumların üniversitelerin bütçelerinin belirlenmesinde belirleyici olduğu söylenebilir:

1. Ülkenin genel ekonomik durumu, ekonomik dalgalanmaların getirdiği kısıtlamalar ve enflasyon oranları
2. Geçen yıllarda verilen ödenek miktarı ve ödeneklerin yıllar içinde nasıl kullanıldığına ilişkin veriler.
3. Üniversitenin personel sayısı, öğrenci sayısı, kapalı alanların ya da kampüsün büyüklüğü, su, elektrik, doğal gaz gibi sabit giderlerin miktarını üniversiteye/fakülteye ayrılacak kaynağı doğrudan etkilemektedir.
4. Her ne kadar üniversite yöneticileri Maliye Bakanlığı ile bütçenin belirlenmesi konusunda pazarlıkların çok belirleyici olmadığını söylese de yine de bazı görüşmeciler, bir miktar artışın iyi bir pazarlıkla sağlanabileceğini belirtmektedir. Maliye Bakanlığı ile görüşecek olan üniversite temsilcisinin pazarlık gücünün ve iyi hazırlanmış bütçenin, harcamaların nerelerde kullanılacağına ilişkin inandırıcı bir bilgilendirmenin, belirli bir miktar artış sağlayabileceğine ilişkin görüşleri bulunmaktadır. Yatırım bütçesinin belirlenmesinde de benzer biçimde Kalkınma Bakanlığı’na, hazırlanan yatırım projesinin gerekliliği, önemi, projenin nitelikleri ve özellikleri, maliyeti gibi konuların iyi belirlenmesi halinde kabul edilme şansının arttığının düşünüldüğü görülmektedir.
5. Geçmiş yıllarda verilen ödeneklerin kullanım durumu, rektörlüğün, dekanların ödenekleri kullanımında doğru/yanlış olduğuna ilişkin deneyim ve düşünceleri.

6. Döner sermaye gelirlerinin artışı nedeniyle Maliye Bakanlığı'nın kamu bütçesinden verilen payı kesme eğilimi.

7. Siyasal etkilerle ve bürokratik ilişkiler aracılığı ile daha fazla kamusal kaynak alabilme olasılığı.

8. Fakülte yöneticisinin rektörle olan iyi/kötü ilişkilerinin de kaynak dağıtımında etkili olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanında üniversite içinde yaşanan seçim süreçlerinde oy alabilmek için belirli fakültelere daha fazla harcama yapıldığı veya daha fazla araç gereç alınması durumunun olduğu ifade edilmiştir.

9. Üniversitenin bulunduğu yerin sosyo-ekonomik durumunun, kalkınmada öncelikli yer oluşunun, alınacak kaynak miktarını etkilediği söylenebilir. Devlet tarafından cazibe merkezi yapılmak istenen bölgelerdeki üniversitelerin görece daha fazla kaynak alabildiği görülmektedir.

Ünal (1994:325), yeni finansman formüllerinin oluşturulmasında, toplumun yükseköğretim talebi yapısının, istihdam örüntülerinin ve sistemin piyasaya ve güdüleyicilere tepkisinin ayrıntılı bir biçimde incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Finansman sorununun istihdam ve yükseköğretimde nitelik ile doğrudan bağlantısı olduğunu belirten Ünal (1994: 320), yükseköğretimin politik vaatlerden dolayı yetersiz kaynaklarla, nitelik standartlarının ve iş piyasası taleplerinin dikkate alınmadan genişletilmeye çalışıldığı bir durumun gelişmekte olan ülkelerde problem olduğunu söylemektedir. Türkiye'de üniversitelerin finansmanı ile ilgili olarak yeni bir finansman formülünün oluşturulması temel sorunlardan biridir. Bu formülün oluşturulması içinde yukarıda belirtilen konuların ve üniversite yöneticilerinin bu konuda görüşleri alınarak Türkiye'ye özgü bir modelin oluşturulması büyük bir gerekliliktir. Oluşturulacak yeni modelin kamusal eğitimi güçlendirecek temel bakış açısıyla hazırlanması kamu üniversitelerinin var olan sorunlarının çözümünde etkili olacaktır.

Üniversitelerin Temel Finansman Kaynakları

Kamu Bütçesi ve Döner Sermaye

Üniversite yöneticilerinin büyük çoğunluğu yükseköğretimin gelir kaynağı olarak kamu bütçesini temel almaktadır. Üniversite yöneticileri üniversitelerin gelir kaynağının genel bütçe olduğunu belirtirken bu durumu üniversitenin devlet üniversitesi olması ile ilişkilendirmişlerdir (Y12 Dekan, Y21 Dekan, Y22 Dekan, Y26 Rektör). Genel bütçeden aktarılan kaynaklarla birlikte ifade edilen diğer kaynak döner sermaye gelirleridir. Diğer bir ifade ile genel bütçe dışındaki kaynak olarak üniversite yöneticilerinin aklına gelen ikinci önemli finansal kavram "döner sermaye gelirleri" dir. Bunun yanında döner sermaye gelirlerinin çok düşük olduğu ve üniversitelere katkısının yok denecek kadar az olduğu da bazı üniversite ve fakülte yöneticileri tarafından belirtilmiştir (Y2 Rektör Yrd., Y12 Dekan, Y22 Dekan, Y7 Dekan).

Üniversite yöneticileri cari harcamalar için verilen kamusal ödenek ile üniversiteye yapılacak yatırımlara karar veren Kalkınma Bakanlığı'nın belirlediği

bütçeyi ayrı ayrı değerlendirmektedirler. Kalkınma Bakanlığı uygun gördüğü takdirde üniversitenin hazırlamış olduğu yatırım yapılmakta ve Maliye Bakanlığı tarafından bütçelendirilmektedir

Üniversitelere yapılacak yatırımlara Kalkınma Bakanlığı'nın karar vermesi öteden beri üniversite yöneticileri tarafından tartışılmaktadır. Alanyazında belirtildiği gibi Başbakanlık (1992)'in yaptığı akademik toplantılarda, 1990'lı yıllarda Devlet Planlama Teşkilatı olarak isimlendirilen Kalkınma Bakanlığı'nın hangi üniversiteye ne kadar yatırım yapılacağına ilişkin verdiği kararların çok adil olmadığı, bu konuda farklı önceliklerin ortaya çıktığı, üniversite yöneticileri tarafından dile getirilmiştir. Bu yapının günümüzde de geçerliliğini sürdürdüğünü görülmektedir.

Yükseköğretimin finansmanı konusunda Türkiye'de farklılığı yaratan temel noktanın fakültenin niteliğine göre döner sermaye gelirleri elde etme oranı olduğu söylenebilir. Bu durum YÖK tarafından 2007 yılında hazırlanan Yükseköğretim Stratejisine de yansımıştır. Çalışmaya göre Türkiye'de 1995 yılında kamu üniversitelerinin gelir dağılımına bakıldığında bütçe payının % 69, Döner Sermaye payının % 27 öğrenci harçlarının ise % 4 olduğu görülmektedir. Yıllara göre düşüşler yükselişler göstermesine rağmen Türkiye'de döner sermaye gelirlerinin üniversite gelirleri içindeki payının sürekli bir artış içinde olduğu görülmektedir. 2005 yılında üniversite gelirlerinin % 58'i bütçe, % 38'i Döner Sermaye ve % 4'ü öğrenci katkı payı olduğu görülmektedir (YÖK, 2007).

Görüşülen bütün üniversite yöneticilerinin neredeyse tamamı döner sermayeye büyük önem vermekte ve üniversite finansmanındaki temel farklılığı yaratan unsurun döner sermaye olduğunu ifade etmektedirler. Özellikle üniversite rektörleri döner sermaye gelirleri elde edebilmek için, döner sermaye elde edebilmenin temel güvencesi olan Tıp Fakülteleri aracılığı ile sağlık hizmetleri verme ya da bu gerçekleşmez ise üniversitenin bulunduğu yerdeki bir kamu hastanesi ile "Afiliye Anlaşması" yoluna gitmek olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlaşmayla devlet hastanesi ile yapılan bir protokol ile Tıp Fakültesi öğretim üyeleri kamu hastanesinde sağlık hizmetleri yerine getirmekte ve böylece üniversite kamu hastanesi döner sermaye gelirlerinden anlaşma bağlamında belirlenen oranlarda gelir elde etmektedir.

Görüşmeler bağlamında döner sermaye kullanımı bakımından önem arz eden üç önemli durumun gözlendiği söylenebilir:

Bunlardan birincisi üniversite düzeyinde Türkiye'de bazı üniversitelerin döner sermaye gelirleri yüksektir.

İkinci farklılık aynı türdeki fakülteler arasında döner sermaye gelirleri elde etme bakımından farklılıklardır. Yani iki farklı üniversitenin mühendislik fakültelerinin farklı döner sermaye geliri elde ettikleri görülmektedir.

Üçüncü farklılık döner sermaye gelirleri elde etme bakımından Sosyal Bilimler ve Temel Bilimler alanlarının daha dezavantajlı durumda olduklarıdır. Bu fakültelerin bazılarının yine de döner sermaye geliri elde ettikleri ancak bazılarının ise neredeyse hiç yararlanamadıkları söylenebilir. Herhangi bir Sosyal

Bilimler Fakültesinin döner sermaye geliri elde etme olasılığını Yükseköğretim Kurulu'nun aldığı kararların da etkilediği söylenebilir. Bu bağlamda örneğin Eğitim Fakültelerinden bazılarında Pedagojik Formasyon Eğitimi Sertifikası kursu düzenleme olanağı verilirken bazılarında bu yetki verilmemiştir.

Bu durumun aynı kamusal hizmeti gören üniversiteler arasında ve fakülteler arasında gelişim farklılıkları yaratacağını, üniversitelerin ve fakültelerin geleceğini doğrudan etkileyeceğini söylemek gerekir.

Projeler

Üniversitelerin gelir kaynakları bakımından diğer önemli unsurun proje gelirleri olduğu görülmektedir. Üniversite yöneticilerinden Y4, Y6, Y8, Y11, Y18, Y21, Y22, Y23, Y24, Y25 proje gelirlerinden iyi bir biçimde yararlandıklarını ve üniversite/fakülte için iyi bir gelir kaynağı olduğunu belirtmiştir. Üniversite yöneticileri beslendikleri mali kaynağa göre proje kaynaklarını iç kaynaklar ve dış kaynaklar olmak üzere ikiye ayırmakta ve proje türleri de iki temel başlık altında incelenmektedir. Bu ayrıma göre projeler alt yapı projeleri ve öğretim üyelerinin bireysel projeleri olarak sınıflandırılmaktadırlar. Bu sınıflandırmanın altında yatan mantık üniversitenin ya da fakültenin proje kaynaklarından beslenebilme olanağıdır. Özellikle kaynağı üniversitenin döner sermaye gelirleri olan ve bütün üniversitelerde Bilimsel Araştırma Projelerinin desteklendiği birim olan BAP birimi aracılığı ile üniversitede çalışan öğretim üyelerinin hazırlamış olduğu alt yapı projeleri ile fakülteye birçok araç-gereç, makine, teçhizat, laboratuvar malzemeleri ihtiyacı bu kaynaktan sağlamaktadırlar.

Yapılan görüşmelerden üniversitenin proje kaynaklarından yararlanabilmesinin bazı etkenlere bağlı olduğu ya da etkili olduğu anlaşılmaktadır.

1. Üniversitenin bilimsel araştırmaları desteklemekteki temel unsuru olan döner sermayenin büyüklüğü doğrudan etkilidir. Yöneticilerden Y8, Y10, Y12, Y13, Y15, Y22, döner sermaye gelirlerindeki değişimlerden doğrudan etkilendiklerini belirtmektedir.

2. Projelerin dağıtımında rol oynayan kurum ve kuruluşların –Türkiye’de TÜBİTAK, Sanayi Bakanlığı, Kalkınma Bakanlığı vb.- proje konuları bakımından öncelikleri proje kaynaklarından yararlanma düzeyini doğrudan etkilemektedir.

3. Proje kaynaklarından, fen ve mühendislik alanlarının, sosyal bilimler alanlarına göre daha avantajlı ve finansman kaynağı olarak daha iyi kullanabildiği gözlenmiştir. Üniversite yöneticilerinden Y6, Y12, Y20 proje kaynaklarından yeterince beslenemediklerini vurgulamışlardır.

4. Özellikle alt yapı projelerinin üniversite/fakülte yöneticileri tarafından daha fazla gelir kaynağı olması nedeniyle daha iyi desteklenmesi ve bu tür projelerin daha kolay kabul edildiği, bireysel projelerin daha sıkı bir denetimden geçtiği gözlenmiştir. Üniversite yöneticilerinden Y6, Y11, Y22, Y25 alt yapı projelerinin daha fazla desteklendiğini ve bu kaynaklardan fakültelerin daha fazla yararlandıklarını belirtmektedir.

5. Üniversitenin/fakültelerin projeler ile ilgili alt yapının uygunluğu, laboratuvar, teknik malzemelerin yeterliliği, proje hazırlama konusunda temel faktörler olduğu görülmektedir. Proje kaynaklarından yeterli biçimde yararlanılamadığını ifade eden bir yönetici aynı zamanda laboratuvarının yeterli olmadığını hatta bu yüzden döner sermaye kapsamında gelen ve gelir getirici yanı da olabilecek işlerin reddedildiğini ifade etmektedir. Bu da bilimsel alt yapının eksikliğinin bu konuda önemli bir etken olduğunu göstermektedir.

6. Öğretim üyelerinin ders yüklerinin boş zamanlarına olan oranı proje hazırlayabilme bakımından temel etkenlerden biridir. Ders yükü fazla olan öğretim üyelerinin yeterli zamanı bu alanlara ayıramaması üniversitelerin/fakültelerin proje kaynaklarından yararlanma düzeyini etkilemektedir. Y6, Y7, Y18 ders yükünün projeye ayrılabilen zamanı doğrudan etkilediğini söylemiştir.

7. Projeyi hazırlayan öğretim üyesinin üniversite veya fakülte yönetimiyle olan ilişkilerinin iyi veya kötü olması da proje kaynaklarından yararlanma düzeyini etkilemektedir. Mevcut üniversite yönetimine, muhalif bir tutum takınan dekanların, öğretim üyelerinin hazırladığı projelerin kabul edilmemesi gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Üniversite yönetiminin projelerin yürütülmesi konusundaki yaklaşımları, yasal mevzuatın üniversite yönetimlerince farklı yorumlanmasının da proje kaynaklarından yararlanma düzeyini etkilediği görülmektedir.

8. Üniversite/fakültenin yeni olması ve proje hazırlama konusunda öğretim üyelerinin deneyimlerinin de proje kaynaklarından yararlanma düzeyini etkilediği görülmektedir. Proje hazırlama konusunda yeterli olmadıklarını vurgulayan 4 fakülte yöneticisinden biri bunu yeni bir üniversite olmanın getirdiği bir durum olarak söylemekte ve gelecekte bu gelirlerin artacağına ilişkin beklentisini ifade etmektedir (Y3, Dekan Yrd.).

Projelerden Elde Edilen Gelirler ve Kullanım Alanları

Üniversitelerin projelerden elde edeceği gelirin, projenin mali büyüklüğü ve yürütülen proje sayısı ile doğrudan ilgili olduğu görülmektedir. Üniversitelerin/fakültelerin Proje gelirlerinden hangi düzeyde faydalanacağı yasal mevzuat çerçevesinde belirlenmektedir. Döner Sermaye İşletmesi çerçevesinde yürütülen danışmanlık ve uygulamalı araştırma projelerindeki üniversite kesinti oranları, Maliye Bakanlığı Muhasebat Genel Müdürlüğü'nün 04.02.2008 tarih ve 01697 sayılı yasal düzenlemelerine göre yapılmaktadır. Buna göre dağılım şu şekilde gerçekleşmektedir:

Bu tür danışmanlık hizmetlerinde, üniversite payı % 36'dır. Bu % 36'lık payın;

% 13,5'i üniversiteye, % 4,25'i fakülteye, % 4,25'i bölüme, % 1 Hazine Payı, % 5 BAP (Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi), % 8 Öğretim üyesi payı olarak dağılım yapılmaktadır.

Üniversite ve Fakültelerin, projelere sunduğu desteklerin üniversiteden üniversiteye değişiklikler gösterdiğini söylemek mümkündür. Örneğin Anadolu'da yeni sayılabilecek bir üniversitenin alt yapı projelerine 100 bin TL'ye kadar, bireysel projelere 25.000 TL'ye kadar, eğitim-öğretim faaliyetlerinde kaliteyi artıracak projelere 30.000 TL'ye kadar destek verilmektedir. Başka bir büyükşehir üniversitesinde döner sermayesinin, Tıp Fakültesinin harcamalarından dolayı bütçe açığı olan ve bu nedenle BAP birimine ayrılan kaynakların azaltılmasından nedeniyle, eskiden 10-12.000 TL desteklenen projelerin ancak 5.000 TL'ye kadar desteklendiği görülmektedir.

Görüşmeye katılan üniversite yöneticilerinin % 57,7'si projelerden elde edilen kaynakların makine ve teçhizat alımında kullandığını, % 34,6'sı kitap ve kırtasiye alımlarında % 30,8'i yolluklarda, % 11,5'i ise bakım ve onarım işleri için kullanıldığını belirtmişlerdir.

Yardım ve Bağışlar

Araştırma kapsamında görüşülen 26 yöneticiden 7 yönetici yardım ve bağış alınabildiğini ifade etmiştir. Bağış ve yardım konusunu yöneticiler sıkıntılı bir süreç olarak ifade etmişler ve sıkı kurallara tabi olduğunu ifade etmişlerdir. Yardım veya bağış alan yöneticiler ise aşağıda belirtilen faaliyetler ya da durumlarda bunun söz konusu olabildiğini ifade etmektedirler:

1. Üniversitenin bulunduğu yerdeki ilin hayırsever ve zenginlerinin üniversiteye yaptığı yardım ve bağışlar.
2. Mezunlar Derneği aracılığı ile alınan bilgisayar, kütüphane ile ilgili bağış ve yardımlar,
3. Mezuniyet törenleri, kariyer günleri gibi faaliyetler aracılığı ile sponsorluk dolayısıyla alınan bağış ve yardımlar.
4. Kantin vb. yerleri işleten özel teşebbüsün, üniversite yöneticilerinin isteği ile alınan belirli ayni yardımlar. Sınıfların düzenlenmesi, spor faaliyetleri için araç ve gereçler, fakülte binalarının boyanması vb.
5. Öğrenci Yıllıkları, Dergiler vb. faaliyetler dolayısıyla alınan reklamlar nedeniyle yapılan yardım ve bağışlar.
6. Dış hükümetlerden, Kamu kurumları (Yerel Yönetim Kuruluşları, Valilikler) ya da özel kurumlardan (Ticaret Odaları, KOBİ'lerden, Sanayicilerden), Sivil Toplum Kuruluşlarından alınan daha önce kullanılmış ama hala kullanılabilen makinaların üniversite veya fakülteye bağışlanması.
7. Öğretim üyelerinin TÜBİTAK aracılığı ile aldığı projeler nedeniyle tanıştığı ve bağlantı kurduğu şirket yöneticilerinin yaptığı ayni yardımlar. Örneğin tablet hazırlama makinası, Stabilite Kabini vb. niteliği itibarıyla çok büyük ve pahalı makinalar olduğu bağışı alan fakülte yöneticileri tarafından beyan edilmiştir. Ancak hibe edilen bu makinaların genellikle kullanılmış ancak hala

çalışabilir nitelikte olduğu bağışın da yasa ve yönetmeliklere uygun bir biçimde muhasebeleştirildiği belirtilmiştir.

Yardım ve bağışlardan yararlanabilme konusunda araştırmada yer alan fakültelerden Fen, Mühendislik ve Eczacılık Fakültelerinin bu kaynaktan daha fazla yararlandığı görülmektedir. Aynı zamanda köklü sayılabilecek ve Mezunlar Derneği olan ve mezunlarının yardım veya bağış yapabilme durumu söz konusu olabilen Sosyal Bilimler Fakültelerinin de bu kaynaktan yararlanabildiği söylenebilir. Bu konuda diğer önemli bir farklılığın da Vakıf Üniversiteleri ve kamu üniversiteleri arasındaki olduğu söylenebilir. Vakıf Üniversitelerinin bağlı olduğu vakıf aracılığı ile ya da kurucu işlevi gören işadamları aracılığı ile iyi düzeyde yardım ve bağış alabildiklerini oysa kamu üniversitelerinin vakıf kurma konusunda yasal ve bürokratik engellere takılabildiği ve bu konudaki şikayet edilme durumunda çok ciddi sıkıntılara maruz kalılabildiği fakülte yöneticileri tarafından vurgulanmıştır.

Yardım ve bağışlar konusunda farklılık yaratan ve gelecekte eşitsizliklere sebep olabilecek olgu, üniversitenin bulunduğu yerdeki hayırsever ve iş adamlarının kendi illerine katkı sağlamak olarak düşündükleri, bunun yanında bu bağış ve yardımlarla gelecekteki isteklerini üniversite aracılığı ile gerçekleştirme niyetinde oldukları görülmektedir. Yani her ne kadar bağış ise de bu aşamadan sonra belirli talepler rektörlükten istenebilmektedir.

Söz konusu üniversiteye yatırımın büyüklüğü ve ileride yaratacağı araştırma süreçleri açısından farklılığın bu üniversiteye belirgin bir avantaj sağlayacağı kuşkusuzdur. Üretilen bilimsel yayın sayısını, bu üniversitede çalışan bilim insanlarının motivasyonunu olumlu yönde etkileyeceğini söylemek gerekir. Ancak yardım ve bağış alma konusunda bütün iller aynı durumda değildir. Örneğin Ankara diğer illere göre sanayi kuruluşlarının daha fazla olduğu bir yerdir. Ancak yeterli yardım ve bağışın üniversitelere yapılamadığı üniversite yöneticileri tarafından vurgulanmıştır. Ankara'da yer alan üniversitelerin birinde bir yönetici laboratuvarın yeterli olmamasından dolayı gelen numuneyi inceleyemediklerini, döner sermaye kapsamında gelir getirici boyutu olabilecek işleri bile geri çevirdiklerini belirtmektedir. Bu noktada kamu kurumu olarak görülen iki farklı üniversitenin aynı koşullara sahip olmamasına rağmen, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi Kanununa göre aynı ölçütlerle nasıl değerlendirilebileceği tartışılabilir. Son zamanlarda özellikle performansla dayalı bir sistemin yürürlüğe konmak istenmesi düşünüldüğünde de üniversiteler arasındaki farklılıkların hepsini bilim insanına bağlamak da büyük bir haksızlık olacaktır.

Kaynak Dağıtım ve Kullanımı Politikaları ve Etkileri

Kavramsal çerçeve bağlamında yükseköğretimde yaşanan finansman dönüşümünün en temel göstergelerinden biri kamusal kaynaklarının yetersizliğinden kaynaklanan sorunlardır. Devlet yeterli kaynağı ayıramıyorsa sorunun çözüm kaynağı, kendi gelirini yaratma biçiminde ortaya çıkmakta bunun için çeşitli gelir elde etme arayışlarını gündeme getirmektedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan üniversite yöneticilerinin % 80,8'i kamusal kaynakların harcamaları karşılamaya yetmediğini belirtmektedir. Üniversitelerde oransal olarak birinci fiziksel mekan sorunlarının ikinci en fazla önem taşıyan

konunun ğretim elemanı sayısı olduğunu belirtmektedirler. Özellikle şehir üniversitesi konumunda olan üniversitelerde fiziksel alan yetersizliğı hat safhaya geldiğı yönetici görüşmelerinden ortaya çıkmaktadır.

Üniversite yöneticilerinin % 42'si ğretim üyesi sıkıntılarının olduğunu ifade etmiştir. Özellikle mühendislik ve fen fakülteleri gibi uygulamalı alanlarda yoğun olarak yaşanan bir araştırma görevlisi eksikliği vurgulanmıştır. Bu alanlarda laboratuvar kullanımında araştırma görevlilerinin etkin rol alması ve bunun yanında yaş nedeniyle emekliye ayrılan ğretim üyelerinin yerlerinin yeteri kadar doldurulamadığı ifade edilmiştir.

Yöneticilerin en fazla tepkisini çeken konulardan biri ğrenci kontenjanının YÖK tarafından kendi istekleri dışında büyük oranlarda artırılmasına rağmen, bunun karşılığında yeterince kadronun üniversitelere verilmemiş olmasıdır.

Araştırma kapsamındaki üniversite yöneticilerinin % 53'ü dersliklerin yetmediğini ifade etmiştir. Bunun yanında % 38'i de ğretim üyelerinin odalarının yetersizliğini, bazen bir odada iki üç ğretim üyesinin birlikte kullanmak durumunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Yükseköğretimde yaşanan kaynak sıkıntısından doğan sorunlar olduğu üniversite yöneticileri tarafından ifade edilmiştir. Aşırı kalabalık sınıflar, bütün öğrencilerin eşit düzeyde yararlanamadığı laboratuvarlar, 6-7 öğrenciden sadece birinin deney yapabilmesi ve diğerlerinin sadece gözlemlemesi ya da sadece belirli nitelikte deneylerin yapılıp, yapılması gerekli birçok deneyin kaynak yetersizliğinden dolayı yapılamaması alanyazında belirtilen yeni liberal politikaların ülkemizde yükseköğretime olan etkilerinden bazıları olarak görülebilir.

Kaynak Dağıtımında Sosyal Bilimler ve Uygulamalı Bilimler Farklılıkları

Fakülteler arasındaki finansman farklılıkları yukarıda belirtilen üniversite ve fakültelerin bütçelerinin belirlenmesi süreci ile benzer bir yapı göstermekle ve benzer faktörlerin bu konuda farklılık yarattığı söylenebilir. Araştırmada bu konuyla ilgili olarak üniversite yöneticilerine sorulan soruya verilen yanıtlarda Tıp Fakültesi harcamalarının üniversite bütçesi üzerindeki baskısının, fakültenin personel sayısının ve fiziki alanlarının, Rektörlüğün bu konudaki tercihlerinin, uygulamalı bilimlerin laboratuvar makine teçhizat vb. harcamalarından kaynaklı farklılıkların belirleyici olabildiğini ifade etmişlerdir. Bu konuda sadece Sosyal Bilimler ile Fen Bilimleri Fakülteleri arasında değil, her ikisinin de uygulamalı alanlar olmasına rağmen, Fen Bilimleri ile Mühendislik Fakülteleri arasında bile finansman farklılıklarının olduğu görüşmeciler tarafından ifade edilmiştir.

Öğrenci Hizmetleri

Yükseköğretimde kamusal kaynakların kısıntısının yarattığı olumsuz etkilerden etkilenenlerin başında öğrenciler gelmektedir. Alanyazında da kaynak kısıntısı nedeniyle ödenen bedelin sosyal maliyetler olduğu özellikle vurgulanmaktadır (Jhonstone, 2008, Newfield, 2008) . Newfield (2008:151) ödenen bu sosyal maliyetle, zarara uğrayanları “Piyasa Kurbanları” olarak kavramsallaştırmıştır. Öğrenci hizmetleri konusunda fakülte yöneticilerin büyük çoğunluğu öğrencilerle ilgili hizmetlerin finansmanında dekanlık olarak yetkili

olmadıklarını, bu faaliyetleri rektörlüklerin organize ettiğini vurgulamıştır. Öğrenci hizmetleri ile ilgili olarak başta yemekhane yetersizlikleri, yurt konusundaki yetersizlikler olduğu söylenmektedir. Bütün üniversitelerde öğrencilere makul fiyatlarla yemek sağlandığı ifade edilmiştir. Ancak yemekhanede oluşan kuyruklar nedeniyle birçok öğrencinin yemek hizmetinden yararlanamadığı belirtilmiştir. Bunun yanında yemeğin fiyatının çok uygun olmasına rağmen yeterli niteliğin yakalanamadığını söyleyen fakülte yöneticileri de vardır

Harç alınmaması uygulamasından doğan finansman eksikliğinin nasıl karşılandığına ilişkin soruya üniversite yöneticilerinin verdiği yanıtlar şu başlıklar altında toplanabilir.

1. Üniversiteler bu konuda tam bu konuda çözüm üretememiştir. Yeterli kaynak bütçeye aktarılmadığı için üniversiteleri/fakülteleri zor durumda bıraktığı görülmektedir. Buradan doğan boşluğun kapatılması için gayrimenkul satılması yolu bile düşünülmesi durumun ciddiyeti gözler önüne sermektedir. Bu durumun üniversitelerin başına büyük işler açacağı üniversite yöneticileri tarafından ifade edilmektedir.

2. Döner sermayesi güçlü olan üniversitelerin bu alana kaynak ayırdığı söylenmiştir. Bunun yanında bütçenin farklı kalemlerinden bu alana pay aktarılmış, ya da belirli konularda tasarrufa gidilmiştir.

3. Harçların azalmasıyla birlikte öğrenci hizmetlerinde daralmalar yaşanmıştır. Örneğin, bilimsel geziler sınırlandırılmış, yemek kalitesinde düşüşlere neden olmuş, yurtlardaki koşullar biraz daha ağırlaşmıştır.

4. Eğitimsel faaliyetlerde nitelik düşmeleri yaşandığı da ifade edilmiştir.

Kütüphane

Üniversite ve Fakülte yöneticileri ile yapılan görüşmelere göre bilgiye erişim bakımından veri tabanlarına erişimin yeterli düzeyde olduğunu belirten yönetici oranının % 80,8 olduğu gözlenmektedir. Son yıllarda dijital kaynaklara olan talebin daha fazla olduğu belirten yönetici sayısı ise 12'dir. Veri tabanlarına ulaşım konusunda yüksek bir orana ulaşılmış olmasına rağmen kütüphanesinin yeterli olduğunu söyleyen üniversite yönetici sayısının oranı % 57,7'dir.

Mali Özerklik ve Üniversiteler

Araştırmaya katılan üniversite yöneticilerinin % 65,4'ü Türkiye'de mali özerkliğin olmadığını ifade etmektedir. Mali özerkliğin olmayışının temel bir mesele olduğu yöneticiler tarafından vurgulanmıştır

Üniversite yöneticileri yapılan harcamalar konusunda üniversitenin/fakültenin yöneticisine olan güven duygusunun önemli olduğunu ifade etmektedir. Fakültenin yöneticisi olarak bir öğretim üyesi belirleniyorsa, bu halde bu insana güvenilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Yöneticilerin % 65,4'ü üniversitelerin mali özerkliğinin olmadığını belirtmişlerdir. Üniversite yöneticilerinin yarısı

kaynak kullanımı konusunda kolaylığın olması gerektiğini düşünmektedirler. Üniversitelerin kendi gelirlerini yaratmasını ve harcamasını isteyen yöneticilerin oranı % 19,2'dir.

Üniversite yöneticileri mali özerkliğin yanında idari özerkliğin de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Üniversiteye/fakülteye alınacak akademik personelin, kabul edilecek öğrenci sayısının kendilerinin belirlemesi gerektiğini açık bir biçimde belirtmektedirler.

Mali özerkliğin üniversite yöneticilerince, üniversitenin kendi gelirlerini yaratabilmesi ve harcayabilmesi olarak algılandığı söylenebilir.

Yükseköğretim Finansmanında Dönüşüm

Araştırmaya katılan üniversite yöneticileri yükseköğretimde yaşanan dönüşümün temel nedenleri konusunda şu noktalara değinmektedirler:

1. Kamusal kaynakların yetersizliğinden kaynaklanan açığın gelir yaratılarak kapatılmaya çalışılması,
2. Vakıf Üniversitelerinin yükseköğretim sistemine olan etkileri
3. Projeye dayalı bilimsel araştırma yapma düşüncesinin giderek yaygınlaşması.
4. Bilimde ve teknolojiadaki hızlı değişime ayak uydurma ve bu yönde gelişme kaygısı.
5. Yükseköğretimde yaşanan küresel değişimler.
6. Siyasal, kurumsal özendirme ve baskılarla gelir getirici faaliyetlere yönelme isteğindeki artış.
7. Özelleşmeyi destekleyen, özel sektörün her zaman daha iyi hizmet verebileceği ve zarar etmeyeceği düşüncesinin yükseköğretime sıçraması.

Üniversite yöneticilerinin % 69,2'si iş yükünün arttığını onaylamışlardır. Bu durum alanyazında Olssen ve Peters (2005:325)'in belirttiği yeni liberalizmin üniversiteler üzerinde piyasa ve devletin yeniden yapılanma girişimleri nedeniyle, uzmanlığın daha fazla artmasının ve bundan dolayı öğretim üyelerinin iş yükünün artmasına neden olduğunu açıklamaktadır. Çizelge 49'da yükseköğretimde yaşanan dönüşüm ve iş yüküne ilişkin yönetici düşünceleri verilmiştir.

Araştırmaya katılan 26 üniversite ve fakülte yöneticisinden 20 yönetici (% 76,9) Türkiye'de yükseköğretimde yaşanan finansmana ilişkin dönüşümü onaylamışlardır. Üniversite ve fakülte yöneticileri, gerek yükseköğretim içindeki üst kurullardan gerekse rektörlük tarafından, çeşitli bilimsel toplantılar aracılığı ile siyasal özneler tarafından özendirildiğini desteklendiğini ifade etmektedirler. Bu duruma ilişkin açıklamalarda bulunan yönetici sayısı 14'tür ve % 53,8'lik bir orana denk gelmektedir.

Yükseköğretimin Dönüşümünün Akademik ve Toplumsal Sonuçları

Üniversite yöneticilerine yükseköğretimin finansmanında yaşanan dönüşümün akademik ve toplumsal sonuçları üzerine gözlemleri sorulmuş, bu görüşler doğrultusunda, dönüşümün olumlu yanlarını ifade eden yöneticilerin olması yanında; dönüşümün kamusal eğitime olumsuz etkilerinin olabileceğini de vurgulayan üniversite yöneticileri bulunmaktadır.

Yaşanan sürecin olumsuz etkilerine ilişkin belirlemeler şu başlıklar altında ifade edilmiştir:

1. Gelir elde etme bakımından Temel Bilimler ve Sosyal Bilimler aleyhine işleyen bir süreç yürümektedir.
2. Kamu üniversitelerinin özel üniversitelerle rekabet edemeyecek olması, toplumda mutsuzluğa ve ümitsizliğe neden olacaktır.
3. Üniversitelerin güçlü mali yapıda olanları için yeni bir sınıflandırma yapılabilmesinin üniversitelere zarar vereceği düşünülmektedir.
4. Vakıf üniversitelerinin ticaretin gelişmediği, nüfusun kalabalık olmadığı yerlere faaliyet göstermemesi, sadece öğrenci talebinin olduğu yerlerde yoğunlaşması olumsuz sonuçlar doğuracaktır.
5. Özel sektörün daha çok palyatif, kar amaçlı, günü kurtarmaya dönük olmaları, maliyetleri düşürebilmek için bilimsel ilkelerden tavizler verebilmeleri.
6. Projelerin getirileri nedeniyle öğretim üyeleri daha çok proje alanlarına yönelmekte, derse girmek istememektedirler.
7. Projeye dayalı olarak yürütülen bilimsel faaliyetlerin gerçekten bilimsel gelişmeye ilişkin verimli sonuçlar doğurmaması.
8. Bilimsel faaliyetlerin ticarileşmesi ile birlikte bilimsel bilginin kaybolmaya başlaması.
9. Sanayi ile işbirliği üniversitenin gelir ihtiyaçların tamamını çözemeyeceğibu yüzden üniversitenin sanayiye bağlanmaması gerektiği düşünülmektedir.
10. Üniversitenin piyasaysa yönelik işler yapmasıyla birlikte özel şirketler tarafından rakip olarak görülüp gelir getirici faaliyetlerin yasal kurumsal engellerle sınırlandırılması.
11. Yükseköğretimdeki dönüşümün bu haliyle devam ederse taşra üniversitelerinden birçoğunun varlığını koruyamayacağı öngörülmektedir..

Sonuçlar

Yükseköğretime ayrılan kaynakların 1980 sonrasında birçok ülkede düşürüldüğü, bazı ülkelerde de görüldüğü gibi, merkezi hükümetlerin yükseköğretime olan desteğin sınırlı düzeyde de olsa fiyat endekslerine bağlı küçük kaynak artışları yolu ile sağlamaya çalışıldığı söylenebilir. Türkiye’de de benzer bir durum yaşandığı görülmektedir. Her ne kadar yükseköğretime yapılan kamusal harcamaların arttığı görülmekle birlikte, yaşanan artışın 1980 öncesi döneme göre geride kaldığı ortaya çıkmaktadır. 1938-1980 döneminde yükseköğretime yapılan harcamaların yıllık artış oranı % 12,3 iken, 1981-2012 yılları arasında bu oran % 6,2’dir. Türkiye’de özellikle birçok yeni üniversitelerin kurulduğu, neredeyse her ilde bir üniversitenin kurulması planlanırken üniversitelere sağlanan olanakların geçmişe göre düşük boyutlarda olması tartışmaları da beraberinde getirmektedir. 1980 sonrasında Türkiye’de yapılan kamusal harcamaların cari, sermaye ve transfer giderleri olarak sınıflandırılması ile başka bir gerçeklik ortaya çıkmaktadır.

Üniversitelerin elde ettiği gelirlerin zamansal değişimine bakıldığında, yeni liberal politikaların dayattığı piyasa ile işbirliği yapma ve gelir elde etme amacının Türkiye’de de 1980 sonrasında hız kazandığı görülmektedir. 1947-1980 yılları arasında üniversite öz gelirlerinin % 4,2 iken bu oran 1981-2012 yılları arasında % 16 düzeyine yükselmiştir. Bu durum üniversite yöneticilerinin düşünceleri ile de örtüşmektedir. Üniversite yöneticileri çeşitli giderlerini karşılamak amacıyla son yıllarda temel bir kaynak sağlama aracı olan ulusal ve uluslararası projelere yönediklerini ve bu faaliyetlerin çeşitli düzeylerde özendirildiğini ifade etmişlerdir.

Türkiye’de yükseköğretimde yürütülen yeni liberal politikalarının en ciddi sonuçlarından bir diğeri vakıf üniversitelerinin sistemdeki konumudur. Devlet bir yandan kamu üniversitelerinin kaynaklarında yeterli artışı sağlayamamasına rağmen, diğer yandan vakıf üniversitelere mali, yasal kolaylıklar sağlaması vakıf üniversitelere gelecekte yükseköğretim sisteminin nasıl olması gerektiği konusunda belirleyici bir rol kazanmasını sağlayacaktır. Kamu üniversitelerinin yürüttüğü yükseköğretim hizmetlerinin niteliğinin mali nedenler dolayısıyla düşmesi ile birlikte, yurttaşların nitelikli eğitim için vakıf üniversitelere yönelmesini gündeme getirecektir. Var olan sistem bugün için yüksek nitelikli öğrenci kaynağının çeşitli burslar yardımıyla vakıf üniversitelere kaydığı bir yapıdadır ve bu durum üniversite yöneticileri tarafından da vurgulanmıştır. Bu yapı gelecekte kamu üniversitelere olan güveni azaltacak ve talebi sınırlandıracak, paralı eğitim için meşru bir zemin hazırlanmasına neden olacaktır. Bunun anlamı ise yıllardır başarılı ama mali olanaklardan yoksun binlerce öğrencinin sistemin dışında kalması, yükseköğretimdeki demokratik ölçütlerin, değerlerin yok olmasıdır. Bir yandan merkezi sınavlarda başarılı olamayan öğrencilerin, vakıf üniversitelere maddi olanaklar aracılığı ile eğitim görebilmesi, diğer yandan görece başarılı öğrencilerin burslar aracılığı ile vakıf üniversitelere yönelmesi, kamu üniversitelere kendilerini geliştirecek olanakların sağlanmaması, yükseköğretimde yaşanan çifte standardı gözler önüne sermektedir.

References/Kaynakça

Âdem, M. (1977). *Türk Eğitiminin Ekonomi Politikası*. [Economy Politics of Turkish Education System]. Ankara: Ankara University Publications.

- Aksoy, H. H. (2005). Küresel Kapitalizmin Kamusal Eğitime Etkileri. [The Effects of Global Capitalism on Public Education]. *The Journal of Abece Eğitim & Ekin*, 232, 2-7.
- Aksoy, H. H. (2012, Kasım 25). Yükseköğretim Kanunu Taslağı: Sermayenin Üniversiteyi İlgâ Teşebbüsü. [The Draft of Higher Education Law: The Attemtt of Capital to Cancel The University]. *The Sunday Addition of the Newspaper Birgün*.
- Asonuma, A. (2002). Finance Reform in Japanese Higher Education. *Higher Education*. Vol: 43. 109-126.
- Balaban, U. & Karahanoğulları, Y. (2013). Yükseköğretim Kanunu Taslağı'nın Mali Boyutu.[The Financial Dimension of Higher Education Law Draft]. *The Journal of Eğitim, Bilim, Toplum*. Vol 11. Issue 42. 65-93.
- Balseven, Hale & Önder, İzzettin (2009). Türkiye'de Kamu Kesiminde Neoliberal Dönüşüm. [The Neoliberal Transformation in Public Sector in Turkey]. In *Küreselleşme, Kriz ve Türkiye'de Neoliberal Dönüşüm*. [Globalisation, Crisis and Neoliberal Transformations in Turkey] (Compilers: Nergis Mütevellioğlu-Sinan Sönmez) İstanbul: İstanbul Bilgi University Publications.
- Başbakanlık, (1992). *Çağdaş Eğitim Çağdaş Üniversite*. [Contemporary Education Contemporary University]. Ankara: Başbakanlık Publications.
- Bernal, J. L. (2013). Eğitimde Özelleştirmenin Sonucu. [The Result of Privatization in Education]. *Eleştirel Pedagoji*. Vol 25. 48-58.
- Bok, D. (2007). Piyasa Ortamında Üniversiteler: Yükseköğretimin Ticarileşmesi. [Universities in the Market Area: The Commercialisation of Universities] (Translated to Turkish by B. Yıldırım). İstanbul: İstanbul Bilgi University Publications.
- Boratav, K. (2004). *Türkiye İktisat Tarihi 1980-2002*. [The History of Turkish Economy 1980 2002]. Ankara: İmge Publications.
- Carpentier, V. (2009). Funding in Higher Education and Economic Growth in France and the United Kingdom 1921-2003.). *The History of Higher Education*. Vol. 2, (p. 228-250). United Kingdom: Routledge.
- Evans, G. R. (2002). Akademisyenler ve Gerçek Dünya.[Academics and Reality]. (Translated to Turkish by E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi University Publications.
- Giroux, Henry (2008). *Eleştirel Pedagojinin Vaadi*. [The Promise of Critical Pedagogy]. İstanbul: Kalkedon Publications.
- Giroux, H. (2009). Public Intellectuals Against the Neoliberal University. www.henryagiroux.com/online_articles.htm.
- Güzelsarı, S. (2008). *Küresel Kapitalizm ve Devletin Dönüşümü*. [Global Capitalism and the Transformation of the State]. İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı Publications

- Hatipoğlu, M. T. (2000) *Türkiye Üniversite Tarihi*. [The History of Turkish Universities]. Ankara: Selvi Publications.
- Heller, D.E. (2006). The Chancing Nature of Public Support For Higher Education In the United States. (Ed. Teixeira, P. N.) *Cost-Sharing and Accesibility in Higher Education*. p.133-158. Netherland: Springer.
- John, E. P. St. & Parsons, M. D. (2004). *Public Funding of Higher Education*. London: John Hopkins University Press.
- Johnstone, B.D. & Marcuci P.N. (2010). *Financing Higher Education Worldwide*. USA: The John Hopkins University Press.
- Karakütük, K. (2012). *Eğitim Planlaması*. [Education Planning].Ankara: Elhan Publications.
- Kurul, N. (2006). Universities and Academic Life in Turkey: Changes and Challenges. *İnternational Journal of Educational Policies*, 1(1), 63-78.
- Kurul, N. (2012). *Eğitim Finansmanı*. [Education Finance]. Ankara: Siyasal Publications.
- Newfield, C. (2008). *Unmaking the Public University*. London: Harvard University Press.
- Olssen M. Peters M.A. (2005). Neoliberalism, Higher Education and The Knowledge Economy: From The Free Market To Knowledge Capitalism. *Journal of Education Policy*, 20 (3), 313-345.
- Özdem, G. (2008). *Yükseköğretim ve Vakıf Üniversiteleri Potansiyeli* [Higher Education and the Potential of Foundation Universities]. İsmail B. (Ed.). *The Declaration on the Foundation Universities Congress of Turkey in the vision of 2023*. Ankara: Atılım University Publications.
- Sönmez, S. (2009) Türkiye Ekonomisinde Neoliberal Dönüşüm Politikaları ve Etkileri.[The Neoliberal Transformation Policies in Turkey's Economy and its Effects] In *Küreselleşme, Kriz ve Türkiye'de Neoliberal Dönüşüm*. [Globalisation, Crisis and Neoliberal Transformations in Turkey](Compilars: N. Mütevellioğlu-S. Sönmez) İstanbul: İstanbul Bilgi University Publications.
- Tillak, J. (2003). Changing Pattern of University Finance. *Journal of Services Research*, 2 (2), 2-46.
- Turner, D. (2008). Birleşik Krallık'ta Özelleştirme, Yerelleştirme ve Eğitim: Devletin Rolü. [Privaziation, Localisation and Education in Uniteed Kingdom: The Role of the State]. *Eğitim Bilim Toplum*, 6(24), 95-07.
- UNESCO (2009). *Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution*. France: UNESCO Workshop.
- Ünal, L.I. (1995). Yükseköğretimde Finansman Sorununun Nitelik ve İstihdam Sorunlarıyla Etkileşimi. [The Interaction of The Financing Problem of Higher Educationty with Quality and Employment

Problems]..*Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, Vol3, (475-494).

Ünal, L. I. (1996). *Eğitim Ekonomisi*. [The Economy of Education]. Ankara. Epar Publications.

Wright, D. A., Cory-Scruggs F. & King, C. A. (2009). Public Universities and Decision Frameworks in the Wake of Financial Uncertainty in the US: A Look at Internal and External Environments and Strategic Options. *International Journal of Education Policies*, 3 (2), 46-61.

YÖK (1998). *Türk Yükseköğretiminin Bugünü*. [This Day of Higher Education in Turkey]. Ankara: YÖK Publications.

YÖK (2007). *Türkiye'nin Yükseköğretim Stratejisi*. [The Higher Education Strategy of Turkey]. Ankara: YÖK Publications.

International Journal of Educational Policies

ISSN: 1307-3842

<http://ijep.icpres.org>

<http://ojs.ijep.info>

©IJEP